

QUADERNS 230

Quaderns de Pastoral és una publicació del **Centre d'Estudis Pastorals** de les diòcesis catalanes. La revista és oberta i plural en l'esperit dels Concilis ecumènic i provincial. Les opinions manifestades en els diferents articles són responsabilitat dels respectius autors. El pensament de la revista només es manifesta quan ho fa constar expressament.

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Plaça Sant Felip Neri, 5 - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Joaquim Brustenga, Ricard Casadesús, Joan Anton Cedó, Joaquim M. Cervera, Manuel Claret, Pere Milà, Joan Nadal, Antoni Román, Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual: 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

sumari

Pòrtic	pàg. 5
---------------------	---------------

I. Espiritualitat i ecologia

La Trinitat en context evolutiu i ecològic:

L'Atractor i l'Energia de l'amor,

<i>per Denis Edwards, prevere catòlic, professor a la Facultat de Teologia de la Flinders University, Adelaide, Austràlia</i>	pàg. 11
---	----------------

El santuari des de Puiggraciós. Un lloc d'espiritualitat, d'acolliments i de natura,

<i>per Griselda Cos, monja benedictina, Monestir de Sant Pere de les Puel·les</i>	pàg. 28
---	----------------

El Miracle, un centre d'espiritualitat,

<i>per Ramon Ribera-Mariné, monjo de Montserrat i doctor en Ciències Bíbliques. Gestor de la casa d'Espiritualitat d'ençà el 2007</i>	pàg. 40
---	----------------

II. Pastoral de la Salut

El bon samarità,

<i>per Mons. Salvador Cristau, bisbe auxiliar de Terrassa i responsable de la Pastoral de la Salut de la Conferència Episcopal Tarraconense ..</i>	pàg. 47
--	----------------

La pastoral de la salut a la parròquia,

<i>per J.M. Fernández, laic coordinador de la Pastoral de la salut a la Parròquia de la Garriga i a l'Arxiprestat de Montbui-Puiggraciós (bisbat de Terrassa)</i>	pàg. 53
---	----------------

La Pastoral de la Salut al segle XXI,

<i>per Mn. Alfons Gea, coordinador interdiocesà de Pastoral de la Salut de la Tarraconense</i>	pàg. 67	3
--	----------------	----------

La malaltia com a procés de dol, <i>per Mn. Alfons Gea, coordinador SIPS. Responsable del servei municipal d'atenció al dol de Terrassa</i>	pàg. 72
---	----------------

La pastoral de la salut als centres penitenciaris, <i>per Mn. Joan D'Arquer Capellà del C.P. Quatre Camins</i>	pàg. 76
--	----------------

III. In Memoriam

Entrevista a la Germana Teresa Losada, <i>presentada a les Jornades de Pastoral de la salut</i>	pàg. 81
---	----------------

IV. Obrador

Els moviments socials ara i abans, <i>per Mn. Joaquim Cervera, membre del Cep i sociòleg.....</i>	pàg. 89
---	----------------

V. Recensions

Carlo Maria Martini.

El profeta del diàlogo. Andrea Tornielli Editorial Sal Terrae. Santander 2013, <i>per Mn. Manel Simó, prevere i periodista.....</i>	pàg. 93
---	----------------

Llamados a la plenitud.

Vocación y vocaciones. Joan Chittister. Editorial Sal Terrae. Santander 2013, <i>per Mn. Manel Simó, prevere i periodista.....</i>	pàg. 95
--	----------------

Atención religiosa al final de la vida. Conocimientos útiles sobre creencias y convicciones, <i>de l' Obra Social "la Caixa". 2013,</i> <i>per Mn. Xavier Sobrevia, Rector de la parròquia de Santa Maria de Castelldefels i Assessor del Programa per a l'Atenció integral a persones amb malalties avançades de l'Obra Social «la Caixa»</i>	pàg. 96
---	----------------

PÒRTIC

Us arriba aquest nou número de Quaderns de Pastoral en el primer trimestre d'un nou curs. Un curs, el 2013-2014, que per al Centre d'Estudis Pastorals i per la revista *Quaderns de Pastoral* que editem, serà diferent. Més avall, en aquest mateix *Pòrtic* donem alguna notícia sobre la situació del Centre.

Un número de *Quaderns* que té dos blocs principals, encara que ben relacionats entre sí. El primer bloc s'obre amb una densa conferència del professor australià, teòleg i científic, Denis Edwards, convidat per la Facultat de Teologia de Catalunya, traduïda per Mn. Ricard Casadesús. La seva presentació de la Trinitat, centre mateix de la fe cristiana, obre amplament el focus, el camp de visió, per a les dues dimensions que a continuació es presenten. Una és l'experiència de dos monestirs, en la seva essència espiritual i els seus efectes guaridors del cos i de l'ànima. L'altra dimensió serà tot el segon bloc dedicat a les reflexions sobre pastoral de la salut.

El santuari de Puiggraciós al Vallès i el del Miracle al Solsonès, ambdós a cura de comunitats benedictines, presenten el seu programa de cara a l'acollida a persones en recerca i a posar en contacte amb dimensions fonamentals de la vida. Un gran agraïment pels monjos i monges que des del seu discret *ora et labora* ajuden a fer possible aquests trobaments de la interioritat i el transcendent, de la natura i la Paraula per la qual tot ha vingut a l'existència, de les creatures i el Pare del món, i dels estels. Agraïment molt especial a la comunitat de Puiggraciós en aquesta hora que s'ha viscut un relleu pel gir inexorable de la roda del temps, amb el desig d'una fèrtil continuïtat.

El segon gran bloc és dedicat a la pastoral de la salut, un element principalíssim de la missió de l'Església. Díficilment es podrà oferir un programa d'evangelització per al món d'avui, si no inclou l'anunci i l'oferiment de Jesucrist com a força guaridora capaç de ser experimentada ja des d'ara dins dels límits i la fragilitat de la nostra existència. Els articles que publiquem, de

les jornades de pastoral de la salut, ens fonamenten i mostren molt bé en què pot consistir aquesta missió. Completa aquest bloc una entrevista, que ara és ja un homenatge *in memoriam* d'aquella gran religiosa, model de diàleg i de caritat, que ha estat la germana Teresa Losada. I també sobre la mateixa temàtica, a les recensions hi ha la presentació de la *Guia sobre atenció religiosa al final de la vida*, que fa poc ha estat publicada, i un dels seus responsables en la presenta.

El treball del CEP en aquest curs 2013-2014

En aquest número de Quaderns que rebeu en el primer trimestre del curs 2013-2014 –demanem excuses als amics subscriptors pel retard en l'aparició dels números, segons el programa de l'any– volem aprofitar aquest espai de comunicació per donar alguna notícia sobre la nova situació del Centre als amics i coneixedors del CEP. Ja sabeu que per Setmana Santa d'aquest any 2013 va acabar una etapa en la vida del CEP. Hem hagut de marxar de la casa de l'Església, a Rivadeneyra 6, que havia estat la seu del CEP des de la seva fundació el 1968, en els anys inicials de l'aplicació del Concili, amb el patrocini dels bisbes de la Tarraconense. El motiu ha estat una operació immobiliària i de rehabilitació de l'edifici de Rivadeneyra empresa per l'arquebisbat de Barcelona i els bisbats sufraganis de Terrassa i Sant Feliu, que ha comportat el desplaçament de les entitats que tenien la seva seu a la Casa de l'Església.

Nosaltres, **el CEP i Quaderns de Pastoral**, ens hem acoïllit provisionalment, en forma d'estada i dipòsit temporal, al convent de Sant Felip Neri de Barcelona, a qui agraïm l'hospitalitat.

Vulgueu prendre nota de la nova adreça postal que és l'única que ha canviat:

CEP, Plaça de Sant Felip Neri, 5, planta, 08002. Barcelona.

Els *Telèfon, mail i web* són els mateixos: 93 317 48 58 (dimarts i dijous pel matí); e-mail: cep@cepastorals.cat; i web: www.cepastorals.cat.

El CEP no tanca ni cessa en la seva activitat. Però sí que es transforma per continuar fent un servei en l'actual conjuntura eclesial i social de Catalunya. De les tres finalitats fundacionals del CEP –**estudi, docència i difusió**– sembla que, per un temps que volem que sigui breu, el treball docent amb cursos

sistemàtics o ocasionals a la seu central o en forma descentralitzada ha exhaurit ara per ara les seves possibilitats. Però les altres dedicacions, la reflexió i la difusió pastoral resten vigents i s'expressen sobretot a través de la revista *Quaderns de Pastoral* i d'altres publicacions, i actes i jornades.

En aquest temps s'enforteix la vinculació ja existent amb la Facultat de Teologia. Cal aprofitar les possibilitats que ofereix la participació del CEP en el *Seminari de Teologia Pastoral* de la Facultat de Teologia de Catalunya, com a lloc de reflexió i estudi, així com el lligam i col·laboració amb altres instituts i centres de les diòcesis catalanes.

El CEP manté la seva entitat com a organisme depenent de la Conferència Episcopal Tarraconense. La forma jurídica de Fundació de l'Arquebisbat de Barcelona, serà adaptada a les noves realitats. Això vol dir mantenir un Consell amb els representants dels deu bisbats i de la Unió de Religiosos de Catalunya i amb la presidència d'un bisbe de les diòcesis catalanes.

D'aquesta manera esperem viure aquesta etapa de transformació i poder continuar oferint el nostre servei al treball pastoral que es fa a Catalunya.

*Josep M. Domingo Ferrerons,
Director del CEP*

I. Espiritualitat i ecologia

La Trinitat en context evolutiu: L'Atractor i l'Energia de l'amor

DENIS EDWARDS, prevere catòlic, professor a la Facultat de Teologia de la Flinders University, Adelaide, Austràlia.

Al món de llengua grega, en el qual va ser predicat per primera vegada l'Evangeli i on va sorgir la doctrina de la Trinitat, la permanència i l'estabilitat eren molt apreciades. Enmig de l'agitació de la vida personal i política, el món mateix semblava relativament estable. La nostra visió del món al segle XXI és radicalment diferent. Després d'Einstein i Hubble, sabem que som part d'un univers observable compost per més de cent mil milions de galàxies, totes elles en moviment, un univers dinàmic que, a partir d'un estat minúscul, dens i calent, ha anat expandint-se i evolucionant durant els últims 13,7 mil milions d'anys. I després de Darwin, sabem que tota la vida que veiem a la Terra ha evolucionat mitjançant la selecció natural a partir de les primeres formes de vida microbiana que van aparèixer al nostre planeta fa uns 3,7 milions d'anys. Al mateix temps, ens enfrontem a una crisi deguda a l'acció humana que amenaça la vida al nostre planeta.

L'estabilitat ja no caracteritza, doncs, la nostra cosmovisió. Pertanyem a un univers en moviment constant i amb processos emergents. Ens enfrontem a la realitat d'estar contribuïnt al canvi climàtic mundial i a una

creixent pèrdua de biodiversitat a la Terra. Com ha de parlar del seu Déu la comunitat cristiana en aquest nou context? Què afegeix a la nostra comprensió clàssica de la Trinitat pensar en un Déu trinitari que està en relació amb una cosmovisió evolutiva? Com podria aquesta teologia sobre Déu informar la nostra acció ecològica? Començaré a explorar aquestes preguntes resumint breument una teologia de la Trinitat que em sembla significativa en aquest context, la d'Atanasi. I tot seguit, exploraré tres desenvolupaments teològics de la tradició clàssica en un context evolutiu i ecològic; El *Logos* com Atractor i l'Esperit com l'Energia de l'amor en l'emergència evolutiva; Els costos de l'evolució i la passió divina de l'amor; La indefensió del Déu humil en la creació.

1. Atanasi: Creació i deïficació pel *Logos*, en l'Esperit

Per a Atanasi [c. 295-373], l'univers de les creatures està contínuament mantingut en l'existència sobre un abisme del no-res, pel *Logos* creador de Déu. Les creatures existeixen solament perquè participen de Déu, en participar del *Logos* [el Fill de Déu] creador:

Però [Déu Pare] essent bo, governa i estableix tot el món a través del seu Logos que és alhora Déu mateix, amb la finalitat que la creació, il·luminada pel lideratge, la providència i l'ordenació del Logos, pugui ser capaç de mantenir-se ferma, ja que ella participa en el Logos, que procedeix veritablement del Pare, i és recolzada per ell per a existir i perquè no sofreixi el que passaria, vull dir una recaiguda en la no-existència, si no estigués protegida pel Logos.¹

Les creatures existeixen perquè «comparteixen» o «participen de» el *Logos*. Després de no prestar massa atenció a l'Esperit Sant en les seves primeres obres, Atanasi deixa clar en els seus escrits posteriors, que ell veu l'Esperit com la presència de Déu plenament divina i immanent, com l'energia divina i el vincle que uneix les creatures al *Logos*. És, doncs, en l'Esperit Sant que les creatures participen del *Logos*. Per Atanasi, tant la creació com la deïficació ocorren mitjançant la participació del Déu tri-ú: «El Pare crea i renova totes les coses pel Logos en l'Esperit».² Abans de passar a la teologia d'Atanasi sobre la deïficació, tractaré de tres aspectes de la seva teologia de la creació que em semblen significatius en un context evolutiu i ecològic.

El primer és la immediatesa del Déu tri-ú a les creatures. Per als opositors d'Atanasi la dignitat divina del Creador descarta una relació directa amb les creatures. Per a ells el *Logos* és creat i serveix com a «ésser intermedi» entre Déu i la creació.³ Contràriament, per Atanasi, no hi ha tal ésser intermedi. Està d'acord amb els seus oponents en l'alteritat radical del Creador i en la convicció bíblica que Déu es relaciona amb la creació a través del *Logos*. Però, no acceptarà la seva concepció del *Logos* com un intermediari creat. Atanasi insisteix que el *Logos* comparteix plenament la mateixa essència del Pare. I és precisament com plenament diví que el *Logos* pot salvar la separació entre Creador i creatures en un amorós abaixament.⁴ La distinció ontològica entre Déu i totes les creatures es salva únicament per part de Déu, en amorosa generositat divina, i no per cap intermediari. Atès que el *Logos* i l'Esperit són un amb l'essència del Pare, la mediació del *Logos* en l'Esperit implica la immediatesa del Pare.⁵ El Déu tri-ú és immediatament present a cada creatura a través del *Logos* i en l'Esperit, present en l'amor auto-humiliant, immanent d'una manera que cap creatura podria ser-ho. Aquest punt de vista de

1. ATANASI, *Contra Gentes*: 41. Les traduccions de *Contra Gentes* i *De Incarnatione* s'han pres de ROBERT W. THOMPSON (1971) *Athanasius: Contra Gentes and De Incarnatione*, Clarendon Press, Oxford.
2. ATANASI, *Epistolae ad Serapionem* 1:24. Les traduccions de les obres d'Atanasi: *Epistolae ad Serapionem*, *Orationes contra Arrianos* i *Epistola 40: ad Adelphium* s'han pres de KHALED ANATOLIOS (2004): *Athanasius*, Routledge, London and New York.
3. PETER J. LEITHART (2011) *Athanasius*; Baker Academic: Grand Rapids, Michigan; p. 91.
4. ATANASI, *Orationes contra Arrianos*: 2:64.
5. KHALED ANATOLIOS (1998) *Athanasius: The Coherence of his Thought*. Routledge, London and New York, p. 113.

la immediatesa de Déu a les creatures té conseqüències pel que fa a la forma de valorar i tractar a les altres creatures.

En segon lloc, Atanasi veu la fecunditat i diversitat de la creació com brollant de la fecunditat dinàmica de la Trinitat. Es pregunta: si Déu fos una simple mònada, si en Déu no existís dinamisme, cap generació d'alteritat, com podríem explicar la creació d'un món de creatures? I també: «Però si, segons ells, l'essència divina en si mateixa no és fecunda, sinó estèril, com una llum que no brilla i una font que està seca, com no els fa vergonya dir que Déu té energia creadora?»⁶ És solament a causa de la generativitat de la vida divina, en la qual la llum brilla amb força i la font flueix lliurement, que Déu crea lliurement un món de creatures en el *Logos* i en l'Esperit. La fecunditat dels processos evolutius que treballen a la terra és totalment arrelada en la fecunditat dinàmica de la Trinitat, la Font divina, que alimenta sens fi el Riu d'Aigua Viva, del qual tota la creació beu en l'Esperit.

La tercera intuïció d'Atanasi consisteix a situar la creació dins de les relacions joioses de les persones divines. Atanasi recorda les paraules de la Saviesa, companya de Déu en la creació de totes les coses, a partir de *Proverbis* 8: «Jo era al seu costat com un mestre d'obres i feia les seves delícies cada dia, jugant davant d'ell sense

parar» (Pr 8,30). Veu l'ensenyament bíblic del delit de Déu en la Saviesa com assenyalant al delit etern dins de la vida de les persones divines i situa dins d'aquest delit diví el goig de Déu en la creació. El seu argument és que la Saviesa no pot ser pensada com essent creada i tenint un començament, sinó que ha d'haver estat sempre el delit de Déu: «Doncs, quan era que el Pare no es delectava? Però, si Ell s'havia delectat sempre, existia sempre, doncs, aquella en qui es delectava... Atès que no es delectava d'aquesta manera adquirint delit com una addició a si mateix, sinó veient les obres que es feien d'acord amb la seva pròpia imatge, per la qual cosa la base d'aquest delit és també la pròpia Imatge de Déu».⁷ La creació té lloc dins de l'amor mutu i el delit de les persones divines. El delit de Déu en les creatures és abraçat pel delit mutu del Pare i del Fill.⁸

Aquesta teologia rica i trinitària de la creació està profundament interconnectada amb la teologia de l'encarnació d'Atanasi. El *Logos* en qui totes les coses són creades és el *Logos* de la Creu. En el *Logos* sacrificial de la Creu trobem el nostre perdó, la superació de la mort i la veritable revelació de Déu. En la seva teologia de la creu, Atanasi recull de Pau i d'*Hebreus* diferents imatges i conceptes de salvació. Però, també es basa en Ireneu per oferir una teoria global de la salvació com a deïficació: «Perquè ell es va fer humà

6. ATANASI, *Orationes contra Arrianos*, 2:2.

7. *Ibidem* 2:82.

8. ANATOLIOS 2011, pp. 118, 153-4, 288.

perquè nosaltres puguem arribar a ser divins».⁹

Aquesta teologia de la deïficació està estretament lligada a la idea paulina que, per la gràcia de l'Esperit que habita en nosaltres, som adoptats en la vida de Déu (Ga 4,7; Rm 8,16) i transformats en Crist (2Co 3,18). Per la gràcia de l'Esperit Sant, participem en Crist crucificat i ressuscitat. Estem abraçats per la vida íntima de la Trinitat, i com a filles i fills adoptius som elevats a la posició del *Logos* respecte al Pare.¹⁰

Per Atanasi, la deïficació és una transformació ontològica radical de la realitat creatural. Per raó de l'encarnació, ja està tenint lloc en la humanitat una transformació divina, i no solament en la humanitat, sinó en tota la creació. Per descomptat, la preocupació d'Atanasi no és la d'una teologia ecològica del segle XXI. Està preocupat per la plena divinitat del *Logos* fet carn, la divinitat d'Aquell en qui nosaltres participem i som deïficats. Però Atanasi, mentre es concentra directament en la humanitat, veu tota la creació participant d'alguna manera amb la humanitat en la deïficació i la consumació final. Parla amb freqüència de la deïficació de la creació, sense distingir entre éssers humans i altres creatures.

De vegades inclou explícitament la resta de la creació en l'alliberament en

Crist. Parla, per exemple, de Crist com «Alliberador de tota carn i de tota la creació».¹¹ Es refereix a Col 1,15-20 i Rm 8,19-23 i parla de la filantropia del Pare, «a causa de la qual no només va donar consistència a totes les coses en el seu *Logos*, sinó que va ocasionar que la creació mateixa, de la qual diu l'apòstol que «espera la revelació dels fills de Déu», en un cert moment serà alliberada «de l'esclavitud de la corrupció per a participar en la gloriosa llibertat dels fills de Déu! (Rm 8,19.21)».¹²

Veig a Atanasi com oferint la base per a una teologia renovada de la creació i de la salvació que involucra a tota la creació, però que ha de desenvolupar-se a la llum de l'emergència evolutiva, i en el nostre context ecològic del segle XXI. Recolliré tres d'aquests desenvolupaments, relatius, primer, al paper del *Logos* i l'Esperit en l'emergència evolutiva, segon, a la passió divina d'amor per les creatures i, tercer, a la humilitat del Creador en l'acceptació dels límits dels processos creaturals.

2. El Logos com Atractor i l'Esperit com a Energia de l'amor

La naturalesa evolutiva de l'univers ens convida a pensar en Déu altra vegada. Això suggereix que necessitem una teologia en la qual el Déu tri-ú es

9. ATANASI, *De Incarnatione*, 54.

10. ATANASI, *Orationes contra Arrianos*, 1:46; 2:59. Vegeu ANATOLIOS 2011, p.125.

11. ATANASI, *Epistola 40: ad Adelphium*, 4.

12. ATANASI, *Orationes contra Arrianos*, 2:63.

vegi com la font, no només de l'existència del món natural, sinó també de la seva fecunditat, creativitat i novetat meravelloses. Necessitem una teologia d'un Déu que, com Mother Carey en *The Water-Babies* de Charles Kingsley, «pot fer que les coses es facin a si mateixes».¹³ Vaig a esbossar tal teologia, en termes trinitaris, amb l'Esperit Sant entès com l'energia immanent de l'Amor, i el *Logos* com el diví atractor en l'emergència evolutiva. En adoptar aquest enfocament, mantinc la concepció tradicional que les accions de la Trinitat relacionades amb la creació són unes i indivisibles, però proposo també que es pot dir alguna cosa específica de cada persona en la unitat del seu acte únic.¹⁴

2.1. L'Esperit com a Energia de l'amor en l'emergència evolutiva

Karl Rahner ha fet una important contribució a la teologia en context evolutiu amb la seva idea que el Creador potencia l'«autotrascendència» activa de les creatures.¹⁵ L'efecte de la presència creadora de Déu en les creatures consisteix a donar-los la capacitat de transformar-se en alguna cosa nova, de transcendir-se a si mateixes. Déu és qui potencia aquest pro-

cés. Però, la capacitat donada per Déu per a l'emergència pertany realment al món de les creatures. Això ocorre a través de tots els processos d'emergència evolutiva estudiats en les ciències. La intuïció de Rahner transforma la teologia clàssica de la creació, potenciant-la per funcionar en la nova era evolutiva. Proposaré dues modificacions de la teologia de Rahner. En primer lloc, en comptes de parlar d'«autotrascendència», parlaré de l'«emergència evolutiva» pròpia del món natural. Per la relació creadora, el Creador confereix, doncs, al món de les creatures la capacitat de la seva

L'efecte de la presència creadora de Déu en les creatures consisteix a donar-los la capacitat de transformar-se en alguna cosa nova, de transcendir-se a si mateixes.

-
13. CHARLES KINGSLEY. ([1863], 1977) *The Water-Babies: A Fairy Tale for a Land-Baby*. Hart Publishing Company, New York, p.255-6. Trad. espanyola: *Los niños del agua*; Debolsillo, Barcelona 2011.
 14. He defensat això amb cert detall en el meu (2004) *Breath of Life: A Theology of the Creator Spirit*. Orbis Books, Maryknoll, New York. Trad. espanyola: *Aliento de vida: Una Teología del Espíritu Creador*; Editorial Verbo Divino (colección «Teología y ciencias», n. 3); Estella, Navarra, 2008.
 15. KARL RAHNER. ([1976], 1978) *Foundations of Christian Faith: An Introduction to the Idea of Christianity*. Seabury Press, New York, p.183-187. Trad. espanyola: *Curso fundamental sobre la fe*; Herder. Barcelona 1979.

pròpia emergència evolutiva. En segon lloc, exploraré això com una teologia trinitària de l'Esperit, imaginant l'Esperit com l'Energia d'amor que potencia l'emergència evolutiva del nostre univers i totes les seves creatures.

La proposta és, doncs, veure aquest Esperit com immanentment present a totes les entitats del nostre univers, potenciant les creatures, per existir, per interactuar i per emergir en alguna cosa nova mitjançant les lleis de la natura i els processos tractats en les ciències naturals. La capacitat per a l'emergència, per a l'augment de complexitat a través de processos d'autoorganització que actuen en tot l'univers, i per a l'evolució de la vida a la Terra per mitjà de la selecció natural, és interior a la realitat creatural. Pertany al món natural. La capacitat per a l'emergència prové de dins. En el pla-nol empíric de la ciència, l'emergència de la novetat està completament oberta a ser explicada a nivell científic.

La presència i acció de l'Esperit operen a un nivell que transcendeix tot allò que és empíric. En *A Brief History of Time* el físic Stephen Hawking fa una famosa pregunta:

Fins i tot si només hi ha una teoria unificada possible, és només un conjunt de regles i equacions. *Què és el que insufla foc a les equacions* i crea un univers que pugui ser descrit

per elles? El mètode usual de la ciència de construir un model matemàtic no pot respondre a les preguntes de per què ha d'haver-hi un univers que pugui ser descrit pel model. Per què es pren l'univers la molèstia d'existir?¹⁶

La teologia té la seva resposta a aquesta pregunta. Veu Déu com insuflant el foc de l'Esperit a les equacions. Veu l'Esperit Sant com insuflant vida a l'interior de les lleis de la natura i dels processos naturals pels quals emergeixen l'univers i la vida. L'Esperit pot ser imaginat com la flama centellejant davant Moisès en l'esbarzer ardent (Ex 3,2), com el remolí que per a Job és el lloc de Déu (Jb 38,1), i en «el murmuri de la brisa suau» que és el signe de la presència divina per a Elies (1Re 19,12). L'Esperit és l'alè de vida de les Escriptures (Gn 2,7; Jb 34,14-15; Sl 33,6; Sl 104,27-30; Ez 37,3-10) i el Donador de Vida del Credo.

L'Esperit Sant pot ser entès com la presència de Déu, dinàmica i donadora de vida a tot el procés de l'aparició d'un univers, unint-lo globalment i en cadascuna de les seves parts al *Logos*, en la relació de la creació contínua. Aquesta relació és la que permet l'existència d'entitats i del seu esdevenir. Sense aquesta relació no hi ha ni existència ni emergència. La relació amb l'Esperit capacita ambdues coses.

16. STEPHEN HAWKING. (1988) *A Brief History of Time: From the Big Bang to Black Holes*. Bantam, New York, p.174. Trad. espanyola: *Historia del tiempo*; Barcelona, Editorial Crítica, 1988, p.223.

L'Esperit Sant pot ser entès com la presència de Déu, dinàmica i donadora de vida a tot el procés de l'aparició d'un univers, unint-lo globalment i en cadascuna de les seves parts al Logos.

L'emergència és una realitat creatural, però ocorre a causa de la permanent presència creadora de Déu en l'Esperit. Aquesta immediata presència trinitària de Déu en l'Esperit vivificant és la que potencia les creatures per a existir, interactuar i emergir en allò meravellosament nou. L'Esperit estava actuant en l'emergència dels primers àtoms i de l'univers primitiu, en el naixement de galàxies i estrelles, en el desenvolupament del nostre sistema solar al voltant del jove Sol, en l'origen de la primera vida microbiana de la Terra, en el floriment de la vida en tota la seva diversitat i en l'emergència dels éssers humans amb els seus cervells altament desenvolupats.

2.2. El Crist ressuscitat com Atractor diví en l'emergència evolutiva

Què es pot dir sobre la relació entre el *Logos* que es va fer carn en Jesús

i l'univers en evolució? Començaré amb una proposta del filòsof polonès i arquebisbe de Lublin, Józef Życiński (1948-2011). Ell sosté que una concepció evolutiva ens obliga a anar més enllà de la idea tradicional de Déu com el planificador diví. Suggereix que es substitueixi aquesta imatge amb una analogia presa de la funció d'un atractor en els sistemes dinàmics, i així es concebi a Déu com l'«Atractor Còsmic» de l'evolució.¹⁷

Życiński pren l'analogia de l'atractor utilitzat en matemàtiques i en física. En matemàtiques, designa un conjunt o un punt que «atreu» punts del seu entorn. En física, s'utilitza per descriure l'evolució termodinàmica dels sistemes físics, en la qual el sistema es dirigeix cap a un estat que sembla estar atraient cap a si tot el sistema.¹⁸ Encara que Życiński no al·ludeix a això, la idea de l'atractor es troba també en astronomia, on el «Gran Atractor» designa una part de l'univers que exerceix una poderosa atracció gravitatòria sobre la Via Làctea i milers d'altres galàxies –encara que més recentment s'ha descobert que gran part d'aquesta atracció gravitatòria prové d'un cúmul massiu de galàxies situat més enllà del Gran Atractor.

Recolliré l'analogia de Życiński en una forma trinitària i cristològica, tot proposant que el *Logos* etern de Déu pot ser imaginat com l'Atractor diví en l'emergència de l'univers i de les

17. JÓSEF ŻYCIŃSKI, *God and Evolution: Fundamental Questions of Christian Evolutionism* (Washington, DC: The Catholic University of America Press, 2006), 161.

18. *Ibidem*, p. 162.

seves entitats individuals, i que el *Logos* fet carn, Jesús crucificat i ara resuscitat d'entre els morts, es pot considerar com l'atractor no només de l'emergència evolutiva, sinó també de la transformació final i la consumació de tota la creació. Per descomptat, és important insistir que aquesta atracció no és cap tipus d'acció física, sinó l'acte diví que anomenem la creació divina d'un món de creatures. El poder d'atracció és el vincle de l'amor diví creador, la presència i acció de l'Esperit que habita en nosaltres. L'Esperit Sant, el poder de la novetat, és aquesta atracció permanent, que arrossega totes les coses cap al *Logos* de Déu.

He exposat suara la concepció d'Atanasi de que cada creatura existeix per a participar del *Logos* a través de l'Esperit que habita en nosaltres. En termes evolutius, la idea d'Atanasi pot desenvolupar-se de manera que el *Logos* s'entengui com l'atractor diví, que arrossega a l'existència galàxies, estrelles i planetes, i després, a la Terra, crida a l'existència, a través de processos evolutius, totes les diverses espècies de microbis, insectes, aus, peixos i animals, incloent-hi els éssers humans. El *Logos* diví arrossega a cada espècie cap a la seva pròpia identitat i lloc en l'emergència evolutiva. No només cada espècie, sinó cada membre de cada espècie, cada pardal és guardat en la memòria divina i abraçat en l'amor diví, com una paraula del *Logos*, una expressió de la Saviesa divina al nostre món.

L'encarnació del *Logos* és, doncs, l'encarnació de l'Atractor de l'emergència evolutiva. Com ens diu l'Evangeli de Joan, totes les coses van ser

fetes per mitjà del *Logos* (Jo 1,3) i aquesta Paraula de la creació es va fer carn entre nosaltres (Jo 1,14). En aquesta línia de pensament hi ha una profunda connexió entre el sorgiment evolutiu d'un univers de creatures i el que succeeix en el naixement, vida, mort i resurrecció del Salvador. En la teologia de l'Evangeli de Joan, i en la ulterior teologia cristiana de l'encarnació, la creació sencera es dirigeix d'alguna manera cap a aquest esdeveniment, i és transformada per ell.

En la resurrecció del Jesús crucificat, el *Logos* de Déu és per sempre carn, però realitat terrena i corporal, ara transfigurada en glòria. El Crist resuscitat és la promesa i el començament de la nova creació per a la totalitat de la realitat. El *Logos* encarnat, crucificat i resuscitat, pot veure's així com l'Atractor de tota la creació, no només cap a la seva existència evolutiva, sinó cap a la seva transfiguració i consumació. I l'Esperit Sant és el poder potenciador que actua en tot aquest procés —l'atracció mateixa, el poder d'amor que arrossega, la presència vivificant que actua en tot això.

Dir que el Crist resuscitat és l'Atractor de tot el procés d'emergència evolutiva és parlar en termes evolutius sobre les promeses d'un futur per a totes les coses en Crist, promeses que ja estan contingudes en les Escriptures (Rm 8,21; Col 1,19-20; Ef 1,8-10). Un dels avantatges de l'analogia de l'atractor és el seu caràcter no-antropomòrfic. Assenyala la consumació i transfiguració d'un món creatural i còsmic que va molt més enllà de l'humà. Però, per a mi, té l'avantatge addicional que pot enten-

dre's també en forma personal, oferint sentit als éssers humans en el seu camí. Els evangelis ens parlen d'un Jesús que atreu grans multituds de Galilea, que arrossega els seus seguidors, que els implica en una relació per a tota la vida, i els crida a fer-se participants actius en la seva missió a favor del Regne de Déu. Jesús atreu no només adults, sinó també els nens i diu als qui els allunyen: «En veure-ho, Jesús es va indignar i els digué: «Deixeu que els infants vinguin a mi. No els ho impediui, perquè el Regne de Déu és dels qui són com ells» (Mc 10,14).

Els llibres sapiencials de la Bíblia, presenten la Saviesa de Déu com una dona atractiva, que convida a tots a la festa que ha preparat: «veniu a menjar el meu aliment, a beure el vi que he preparat» (Pr 9,5), «Veniu a mi, vosaltes que em desitgeu, i sacieu-vos dels meus fruits» (Sir 24,19). En el Nou Testament, Jesús-Saviesa convida a la seva generosa taula a tots els necessitats, inclosos els pobres, els pecadors, els marginats. Allarga la mà especialment a tots els que lluiten en la vida amb el cansament, el dolor i la pena: «Veniu a mi tots els que esteu cansats i fatigats, i jo us faré reposar. Accepteu el meu jou i feu-vos deixebles meus, que sóc benèvol i humil de cor, i trobareu el repòs, perquè el meu jou és suau, i la meva càrrega, lleugera» (Mt 11,28-30).

En el nivell més humà, Jesús-Saviesa ens arrossega als éssers humans cap a ell en els alts i baixos de l'existència, atraient-nos, tot i que ens resistim, a la nostra pròpia novetat, no només en les nostres vides, sinó tam-

bé, i sobretot, en les nostres morts. En l'evangeli de Joan, se'ns diu explícitament que és el Pare qui actua quan som arrossegats a Jesús (Jo 6,43-46), i trobem a Jesús cridant «Si algú té set, que vingui a mi; el qui creu en mi, que begui» (Jo 7,37). Potser la més profunda teologia de Jesús com Atractor es troba en la imatge joànica de Jesús que és enlairat i atreu a tots cap a si com el crucificat i ressuscitat: «I jo, quan seré enlairat damunt la terra, atrauré tothom cap a mi» (Jo 12,32).

A la llum de molts altres textos que diuen que «totes les coses» seran transfigurades en Crist ressuscitat, convé veure Jesús enlairat en la creu i la resurrecció com l'Atractor diví per a tot l'univers de creatures en la seva emergència evolutiva. Aquesta afirmació teològica no està assegurada per les ciències, sinó per la fe cristiana en el Crist crucificat i ressuscitat. Explica una història d'esperança. En diàleg amb la ciència evolutiva, però sobre la base de les seves pròpies fonts, pot explicar una història d'emergència evolutiva com a participació en la vida de Déu.

3. Els costos de l'evolució i la passió divina de l'amor

La biologia evolutiva ens ha demostrat que l'emergència de vida té costos incorporats en el procés. Són propis de l'evolució no solament la cooperació, sinó també la competència, la depredació, el dolor i la mort. Els costos de l'evolució no són resultat d'alguna cosa que va sortir malament. Són part del procés de desenvolupament evolutiu de la vida. Una concepció evolu-

tiva del món intensifica l'antic problema teològic del mal. Al meu entendre, no hi ha resposta intel·lectual adequada al problema del mal, però una teologia evolutiva de Déu ha d'abordar aquesta qüestió de la millor manera que pugui. Em sembla que poden dir-se tres coses fonamentals. La primera i més important ja s'ha exposat: que Déu escolta el gemec de la creació, l'abraça en l'encarnació i en la creu, i en la resurrecció promet el seu alliberament i consumació. El segon, es recull aquí: que Déu es preocupa apassionadament de la creació i sofreix amb ella en el seu lament. El tercer, és exposat en la secció següent: que Déu respecta i espera humilment el desenvolupament de la creació segons els seus propis dinamismes.

Déu es preocupa apassionadament de la creació i sofreix amb ella en el seu lament.

3.1. *Sofreix Déu amb les creatures?*

Aquesta pregunta sempre difícil ha estat inevitable en la teologia des dels horrors de la Segona Guerra Mundial, sobretot des de l'Holocaust. És també inevitable en una teologia evolutiva i ecològica de la creació. Existeix una

important tradició cristiana que s'até a l'alteritat absoluta de Déu i al seu ésser lliure de sofriment. En el context dels costos de l'evolució, es fa necessari preguntar: és Déu lliure de sofriment i, en cas afirmatiu, en quin sentit? Sofreix Déu amb la creació que pateix i, en cas afirmatiu, en quin sentit?

Veig la teologia patristica de la impassibilitat divina com a defensa del concepte bíblic de l'alteritat radical del Creador. Paul Gavrilyuk assenyala que els escriptors patristics no advocaven per una impassibilitat absoluta que negués emocions «dignes de Déu» com l'amor a Déu. Més aviat, veien la impassibilitat com un qualificatiu apofàtic: «Doncs, la impassibilitat divina ortodoxa funcionava com un tipus de qualificatiu apofàtic de totes les emocions divines i com l'indicador de la identitat inequívocament divina.»¹⁹ El que exclou el «qualificatiu apofàtic» són característiques com veleïtat, arbitrarietat i inconstància, i totes les emocions i les passions indignes de Déu: la luxúria, l'enveja, la venjança i la violència que s'atribueixen als déus mitològics i es troben en els tirans humans.

No m'inclino a seguir Jürgen Moltmann i Hans Urs von Balthasar, que de maneres molt diferents retro-introdueixen el sofriment i l'anorreament del *Logos* encarnat en les relacions trinitàries eternes, aparentment fent essencials a la vida trinitària el sofriment

19. PAUL GAVRILYUK. (2004) *The Suffering of the Impassible God: The Dialectics of Patristic Thought*. Oxford University Press, Oxford, p.173. Trad. espanyola: *El sufrimiento del Dios impassible*; Sígueme, Salamanca 2012.

i l'anorreament.²⁰ Hi ha una altra manera de pensar el sofriment de Déu pel patiment de la creació? Hi ha alternativa a les posicions de Moltmann i von Balthasar, i en general a les dels que com Thomas Weinandy²¹ i Brian Davies²² s'oposen a la idea del Déu que sofreix amb la creació? En aquest punt, em sembla un recurs útil, pels seus diferents tipus de resposta, el brillant i influent pensador patristic Orígenes d'Alexandria (185-254).

3.2. La passió d'amor

Orígenes defensa la impassibilitat divina, i deixa clar que no podem pas prendre la Bíblia literalment, quan s'atribueixen a Déu emocions excessivament humanes. Pensa clarament, però, que podem parlar sobre el Déu que sofreix per i amb la creació, en el sentit específic que Déu sofreix a causa de la seva passió eterna d'amor per les creatures. En un bell passatge del seu *Comentari a Ezequiel* escriu:

Permetin-me oferir un exemple humà; després, si l'Esperit Sant ho autoritza, passaré a Jesucrist i a Déu Pare. Quan parlo amb un home i li suplico que en cert assumpte tingui pietat de mi, si és un home sense pietat, no sofreix gens per les coses que li dic. Però si és un

home d'esperit afable, i no endurit i rígid en el seu cor, m'escolta i té pietat de mi. I els seus sentiments es suavitzen per les meves peticions. Traspassem una mica d'aquest gènere al Salvador. Ell va descendir a la Terra a causa de la seva compassió per la raça humana. Havent experimentat els nostres sofriments fins i tot abans que sofrís en la creu, es va dignar a assumir la nostra carn. Doncs, si no hagués sofert, no hauria vingut a viure a nivell de la vida humana. Primer va sofrir, després va descendir i va ser vist (cf. 1Tm 3,16). Què és aquest sofriment que va patir per nosaltres? És la *passió d'amor* (*caritatis est passio*). També el mateix Pare, Déu de l'univers, «lent per al càstig i ric en l'amor» (Sl 103,8) i compassiu, és que d'alguna manera no sofreix? O no sabeu que, quan dirigeix els assumptes humans, pateix el sofriment humà? Doncs, «Durant tot el camí que heu fet pel desert fins a arribar en aquest lloc, el Senyor, el vostre Déu, us ha portat a coll com un pare hi porta el seu fill» (Dt 1,31). Per la qual cosa, Déu ens porta pel camí igual que el Fill de Déu porta el nostre sofriment. El Pare mateix no està exempt de sofriment. Quan li resem, té pietat i compassió, sofreix la *passió d'amor* (*patitur aliquid caritatis*) i entra en aquells en els qui no pot estar, donada la grandesa de la seva naturalesa, i per la nostra causa pateix sofriments humans.²³

20. JÜRGEN MOLTSMANN (1981) *The Trinity and the Kingdom of God: The Doctrine of God*. Harper & Row, Sant Francisco, p.81. Versió espanyola de l'original alemany: *Trinidad y Reino de Dios*. Sígueme, Salamanca 1983; HANS URS VON BALTHASAR, *Theo-Drama: Theological Dramatic Theory. Volume V. The Last Act* (Sant Francisco: Ignatius Press, 1998), 268.
21. THOMAS WEINANDY. (2000) *Does God Suffer?* T & T Clark, Edinburgh.
22. BRIAN DAVIES, *The Reality of God and the Problem of Evil* (London: Continuum, 2006)
23. ORÍGENES: *Homilies on Ezekiel 6:3*, traducció de Thomas P. Scheck, *Homilies 1-14 On Ezekiel*, Ancient Christian Writers 62 (New York: Newman Press, 2010), 92-93. He modificat la traducció de les dues frases en cursiva, subratllant la declaració d'Orígenes que el *Logos* sofreix «la passió d'amor», i el seu ús d'una expressió equivalent per al Pare.

Henri de Lubac destaca aquest text en la seva discussió de la concepció de Déu en Orígenes, exclamant que és «una de les seves millors pàgines, sens dubte, una de les pàgines més humanes i més cristianes que tenim d'ell... Un text sorprenent, meravellós!»²⁴ Començant amb un exemple molt humà, Orígenes s'imagina en extrema necessitat i demanant ajuda i misericòrdia a un altre. Descriu dues respostes, la primera, la d'un home sense pietat. Tal persona, sembla dir-nos Orígenes, no sofreix gens en escoltar la trista història. La segona és la d'un home d'esperit afable, que escolta la necessitat de l'altre i té compassió. Orígenes comenta que el primer home no *sofreix* gens en escoltar la trista història. Aquesta persona —sembla estar pensant Orígenes— no sent el dolor d'un altre, i per tant no és moguda per ell. No «camina en les sabates» de l'altre. En el segon cas, ens trobem amb una persona que és capaç d'empatia, i que pot imaginar estar en les sabates d'un altre, que no s'ha endurit contra el sentiment per l'altre.

Orígenes aplica llavors aquesta línia de pensament al Salvador. La persona que és capaç de sofrir amb un altre ens dona una intuïció del *Logos* de Déu com algú que sent amb les creatures que sofreixen i que pateix amb elles. Orígenes insisteix que el *Logos* ve a nosaltres en l'encarnació per raó de la seva com-passió. Assenyala que el *Logos* experimenta els nostres sofriments *abans* de l'encar-

nació. Si el *Logos* no hagués sofert amb nosaltres i no hagués sentit d'alguna manera el nostre dolor, el *Logos* no hauria vingut a nosaltres. En aquesta concepció, doncs, la motivació per a l'encarnació és el sentiment diví, la passió divina per les creatures en la seva necessitat. El *Logos* ve a nosaltres, ens diu, a causa de *la passió d'amor*.

Què passa amb el Pare, el Creador de l'univers? Orígenes emfatitza que el Pare tampoc és impassible sinó que, com el *Logos*, sofreix amb les creatures. Ja he assenyalat que hi ha un sentit important en el qual Orígenes pensa en Déu com un ésser impassible. Però, en aquest text mostra que existeix un sentit real (anàleg) en el qual el Pare sofreix amb les creatures, a causa de la compassió divina, en la passió divina d'amor. Ens diu que, quan ens apropem a Déu en l'oració, el Pare és mogut a com-passió, i sofreix amb nosaltres. Déu Pare, com el *Logos*, sofreix *la passió d'amor*. Hi ha, per descomptat, la imatge pròpia de Jesús d'aquesta com-passió en la seva vívida imatge del pare en la paràbola del fill pròdig: «I se n'anà a trobar el seu pare. Encara era lluny, que el seu pare el veié i es commogué, corregué a tirar-se-li al coll i el besà» (Lc 15,20).

Hi ha, doncs, una passió divina d'amor per la creació necessitada i sofrent. Aquesta passió és, parlant analògicament, un patir amb les creatures, un sentiment diví a favor dels éssers humans en les seves necessi-

24. HENRI DE LUBAC. ([2002], 2007) *History and Spirit: The Understanding of Scripture according to Origen*. Ignatius Press, San Francisco, p.275.

tats i de tota la creació en el seu gemec. La passió d'amor és la sobreabundància de l'amor mutu de les persones divines en la vida de la Trinitat. És l'amor etern de la comunió divina tornat cap a les creatures, l'amor dinàmic que s'identifica amb la naturalesa divina —«Déu és amor» (1Jo 4,8).

Pau ens diu que la creació sencera està gemegant, esperant a ser alliberada de la servitud de la corrupció per a participar en la gloriosa llibertat dels fills de Déu (Rm 8,22). Parla de nosaltres, els éssers humans, que ja tenim l'Esperit, com gemegant mentre esperem la nostra adopció i transformació corporal (Rm 8,23). A continuació, aprofundeix més i descriu a l'Esperit Sant com gemegant amb nosaltres, i pronunciant sospirs que per massa profunds són inefables (Rm 8,26).

La teologia d'Orígenes ens anima a veure el nostre univers i la nostra Terra amb totes les seves diverses creatures, i el «gemec» d'aquestes creatures a causa dels costos de l'evolució, com a sostinguts per l'apassionat amor diví de la Trinitat. Es sostenen en un

amor de la Trinitat que els abraça, que els estima amb una passió divina d'amor, i que els promet un futur en el qual van a participar en la transfiguració de totes les coses en Crist. Déu està implicat amb la vida i la mort de cada creatura, retenint a cada pardal individualment en la seva memòria creadora i vivificant.

La idea d'un Déu que sofreix amb una passió divina per les creatures té conseqüències pràctiques. Pot portar no només a una resposta d'amor al Déu compassiu, sinó també a un aprofundiment del nostre propi sentiment envers la comunitat de la vida. Si Déu és un Déu d'amor apassionat per la creació, llavors es pot dir que les nostres experiències humanes, potser ocasionals, de profunda compassió per les altres creatures, d'ansies per la seva sanitat i alliberament, ens donen una idea de les profunditats infinites de la compassió divina envers les creatures. Elizabeth Johnson indica que parlar d'un Déu que sofreix assenyalà que Déu està en solidaritat amb els que sofreixen al nostre món i que això pot aportar no solament consol, sinó també energia per a la nostra pròpia participació en la curació del sofriment.²⁵ Pot proporcionar una base perquè la creació esperi en el futur de Déu, i així servir de base per a la pràctica ecològica. Ens desafia a l'obra del Regne, al nostre propi compromís compassiu per superar i alleujar el sofriment.

Déu està implicat amb la vida i la mort de cada creatura, retenint a cada pardal individualment en la seva memòria creadora i vivificant.

4. Un Déu humil que s'espera als processos de les creatures

Els costos de l'evolució plantegen preguntes no només sobre el Déu que

sofreix amb nosaltres, sinó també sobre el poder diví. Els cristians confessen en el Credo que Déu és «totpoderós». Entenen a Déu com aquell que el seu immens poder i amor no només creen i sostenen l'univers, sinó que el portaran a la seva consumació. El que necessita ulterior discussió és la naturalesa d'aquest poder diví. La font central per a una teologia cristiana del poder diví només pot trobar-se en la vida i ensenyaments de Jesús i la seva culminació en la seva mort i resurrecció. La creu revela el poder diví com auto-anorreament, amor sense límits. La resurrecció proclama que aquest amor és la cosa més poderosa en l'univers, que promet vida en tota la seva plenitud a tota la creació. Però, el Déu revelat en la creu és un Déu indefens i humil.

4.1. La indefensió de Jesús i l'Esperit

El poder de la creu és un poder-en-l'amor. Per als cristians, l'ésser humà absolutament vulnerable de la creu estant és la revelació de la naturalesa d'aquest amor. És difícil imaginar un quadre més extrem d'amor indefens que aquest d'un ésser humà torturat i nu, clavat en una creu i abandonat a la mort. Creure en Déu com a totpoderós és creure en l'omnipotència de l'amor diví i en la victòria es-

catològica d'aquest amor sobre el pecat, la violència, el crebantament i la mort. L'encarnació i la creu revelen un Déu de vulnerabilitat divina en l'amor, mentre que la resurrecció assenyalava la força d'aquest amor per sanar i salvar. En l'extrema vulnerabilitat de la creu no trobem la pèrdua de la divinitat o l'absència de la divinitat, sinó la veritable revelació de Déu.²⁶ L'amor vulnerable i d'autodonació de Crist és l'expressió de la naturalesa divina al nostre món finit de creatures. Aquest amor manifestat en la vida i mort de Jesús i que culmina en la força alliberadora i transformadora de la resurrecció, és la veritable icona de Déu.

*El poder de la creu
és un poder-en-
l'amor.*

En la seva obra tardana, Edward Schillebeeckx va escriure sobre la indefensió i la vulnerabilitat de Déu en la creu de Jesús. En un dels seus assaigs esbossa la vulnerabilitat divina a tres nivells diferents: indefensió de Déu en la creació, indefensió de Déu en Jesucrist, i indefensió de l'Esperit Sant a l'Església i al món.²⁷ Prefereix parlar

25. ELIZABETH A. JOHNSON. (1992) *She Who Is: The Mystery of God in Feminist Theological Discourse*. Crossroad, New York, p.266-7. Trad. espanyola: *La que es: el discurso de Dios en el discurso teológico feminista*. Herder, Barcelona 2002.

26. WALTER KASPER. (1983) *The God of Jesus Christ*. SCM, London, p.194. Versió espanyola de l'original alemany: *El Dios de Jesucristo*. Sígueme, Salamanca 1985.

27. EDWARD SCHILLEBEECKX (1990), *For the Sake of the Gospel*; Crossroad: New York, p.88-102.

d'indefensió de Déu més que d'impotència divina, perquè impotència i poder es contradiuen mútuament, mentre que indefensió i poder no necessàriament ho fan. Diu: «Sabem per experiència que els que es fan vulnerables poden de vegades desarmar el mal!»²⁸ Déu no era impotent quan Jesús va ser penjat en la creu, però Déu era «indefens i vulnerable com era vulnerable Jesús».²⁹

L'Esperit Sant capacita la comunitat eclesial per ser signe eficaç de Crist al món. L'Esperit encoratja a la gran comunitat humana impulsant-la a la vida, a la justícia, a la pau, a l'amor i a vetllar per la resta de la creació de Déu. Però, l'Esperit de Déu està present al món com a amor indefens, un amor que no domina, sinó que depèn de la participació humana. A la comunitat cristiana d'Efes se li diu: «I no entristiu l'Esperit Sant de Déu, que us ha marcat amb el seu segell per al dia que sereu redimits» (Ef 4,30). Semblaria que l'Esperit s'entristeix quan l'Església deixa d'escollir els signes dels temps a la llum del *Logos*, i es nega a obrir-se a la novetat de Déu. I l'Esperit s'entristeix quan la humanitat deixa de respondre a les necessitats dels pobres i a temes com el canvi climàtic global i la creixent pèrdua de biodiversitat que afronta la comunitat de vida sobre la Terra.

*L'Esperit Sant
capacita la
comunitat eclesial
per ser signe eficaç
de Crist al món.*

En l'acte creador de Déu, Schillebeeckx considera una espècie de cessió divina per part de Déu, en tant que Déu deixa espai per a l'altre. Quan Déu crea els éssers humans i els tria com a companys d'aliança, aquesta companyia implica llibertat i iniciativa per ambdues parts. En donar espai creatiu als éssers humans, Déu fa vulnerable la individualitat divina. Schillebeeckx diu de l'acte creador de Déu que és «una aventura, plena de riscos». La creació dels éssers humans és un «xec en blanc que només Déu garanteix». En crear els éssers humans amb les seves voluntats lliures finites, Déu lliurement renuncia a poder, i això fa a Déu «en alt grau “depenent” dels éssers humans i per tant vulnerable».³⁰

4.2. El Déu humil que s'espera a la creació

Atanasi considera Déu com a auto-humiliant-se en la creació i en l'encarnació. Parla de la divina «condescendència». Aquesta paraula no té el seu significat actual de comportament pa-

28. EDWARD SCHILLEBEECKX (1993), *Church: The Human Story of God*; Crossroad: New York, p.90.

29. *Ibidem*, p.128.

30. *Ibidem*, p.90.

ternalista, sinó que es refereix més aviat a l'«amor del Déu que descendeix gratuïtament».³¹ Déu ve a nosaltres per estar amb les creatures. Reflexionant sobre l'himne cristològic de *Filipencs* 2,4-8, Atanasi insisteix que el *Logos*, lluny de ser auto-promocional o creixent en glòria o divinitat, en realitat és auto-anorreant i auto-humiliant.³² Crist és el Déu que es rebaixa, auto-humiliant. Aquesta auto-humiliació és en favor del nostre progrés i la nostra deïficació —«El Fill de Déu es va humiliar perquè en la seva humiliació siguem capaços d'avançar».³³

L'adjectiu «humil» tradueix la paraula llatina *humilis*. Aquesta paraula es deriva de la paraula *humus*, que es refereix a la terra, al sòl o a la base. Per la seva etimologia, doncs, la paraula «humil» pot significar «sortit de la terra», «baixat fins a la terra» o «que és de la base». Seguint Fl 2,8 i Atanasi, en parlar de Déu com a humil, em refereixo a la capacitat de Déu per superar l'alteritat entre Creador i creatura, per reunir-se amb nosaltres allà on siaguem; i per estar amb la creació sencera allà on és—en procés. La transcendència de Déu no és alguna cosa que fa a Déu llunyà. Permet la proximitat impensable d'un Déu que és de la base, baixat fins a la terra —un Déu, no només dels quàsars distants, sinó també un Déu d'aquest grapat de terra vegetal, amb els seus milers de milions de microbis.

La creu revela que és en la humilitat com funciona la omnipotència divina. Existeixen totes les raons per creure que el mateix poder-en-l'amor que caracteritza a l'encarnació, i a la creu i la resurrecció, caracteritza també a la relació divina de la creació contínua. Si això és així, llavors Déu pot ser entès creant d'una manera que respecta els límits finits i la pròpia integritat dels processos naturals i la llibertat dels éssers humans. Déu s'espera al correcte desenvolupament d'aquests processos i de la llibertat humana.

La creu revela que és en la humilitat com funciona la omnipotència divina.

En usar l'expressió «esperar-se a», no pretenc suggerir que Déu és passiu. Hi ha un esperar-se per un altre que és creatiu i potent —però no aclaparant— en la forma activa i educadora que un pare s'espera al fet que un nen creixi fins a la independència, o en la forma en què un amant o un amic s'espera a l'altre. Aquest tipus d'esperar a l'altre pot donar temps a l'altre perquè floreixi i posseeixi la integritat pròpia d'ell o d'ella. La naturalesa de l'amor diví és tal que Déu treballa amb límits creaturals i s'espera amb paciència infinita. En crear en

31. ANATOLIOS, *Athanasius*, p.55.

32. ATANASI, *Contra Arrrianos*, 1:40.

33. *Ibidem*, 3:52.

l'amor, Déu lliurement accepta les limitacions de treballar amb creatures finites.

Déu estava amb Jesús en la creu, sostenint-lo en l'amor, i en l'Esperit, transformant el fracàs i la mort en la font de sanació i transformació. Sobre la base de la veritable naturalesa de Déu revelada en Crist, es fa evident que en crear un univers de creatures, l'amor de Déu és d'un tipus que respecta i treballa amb els límits dels processos creaturals. El poder del Déu tri-ú és un poder-en-l'amor, una capacitat divina de respectar l'autonomia i la independència pròpies de les creatures, per a treballar pacientment amb elles, i portar-les a la seva consumació.

Déu aconsegueix els propòsits divins, no passant per sobre de les lleis de la naturalesa, sinó per un poder-en-l'amor que obra en i a través de processos naturals. El poder de Déu és d'un tipus que espera a l'alteritat de les creatures, que respecta la integritat de la llibertat humana i l'*autopoiesi* dels processos naturals auto-orga-

nitzats. El Déu tri-ú acompanya a la creació, delectant-se en la seva bellesa i la seva diversitat, sofrint amb ella amb la passió divina d'amor, respondent-li creativament, i dirigint tot cap al seu alliberament i transfiguració. L'acció de Déu tant en la creació com en la salvació, és humil i indefensa, però poderosa en la capacitat de proporcionar cura i vida a tota la creació. Aquest és un Déu que crida els éssers humans a la participació, a compartir la passió divina d'amor cap a les diverses creatures que constitueixen la comunitat de vida, i a desenvolupar un estil de vida i unes pràctiques que expressin aquesta passió per la Terra i totes les seves creatures.

El poder de Déu és d'un tipus que espera a l'alteritat de les creatures, que respecta la integritat de la llibertat humana.

El santuari des de Puiggraciós.

Un lloc d'espiritualitat, d'acolliment i de natura

GNA. GRISELDA COS, Monja benedictina. Monestir de Sant Pere de les Puel·les.

Introducció

Un Santuari ha estat sempre un centre d'atracció i de pelegrinatge. Un "Lloc sant", en el sentit que l'Escriptura dona a aquest mot, és a dir, allò que està en relació amb Déu. Un "Lloc Sant", podria ser l'aspecte definitori de tot Santuari, senzillament també un "lloc de pas" de Déu per la vida del visitant, no un lloc per quedar-s'hi.

*Un "Lloc Sant",
podria ser l'aspecte
definitori de tot
Santuari, senzillament
també un "lloc
de pas" de Déu per
la vida del visitant.*

Els Santuaris són molt sovint llocs intensos d'història i de tradició. Les nostres muntanyes, són el marc dels nostres santuaris; són també un punt d'identificació popular, i un punt de referència que els pobles senten com a quelcom molt seu.

Gràcies a la seva idiosincràsia el Santuari esdevé una eina d'acostament

a Déu als "allunyats". Per ell hi passa molta gent no "practicant" o simplement increient. Avui és difícil distingir els visitants entre pelegrins, visitants i turistes. No obstant és així com entre tots constituïm els nostres pobles.

El Santuari, per ell mateix, és un lloc que invita a sentir-se prop del Transcendent. Avui, fins i tot, algú parla dels Santuaris com de llocs on s'hi experimenta molta "energia positiva", doncs per la seva mateixa estructura ja acostumen a ser un signe religiós i el seu àmbit crea una sensibilitat especial per a la trobada amb Déu. Tan de bo fossin sempre per a tothom un lloc d'experiència espiritual!

*El Santuari, per ell
mateix, és un lloc
que invita a sentir-se
prop del
Transcendent.*

Una característica paradoxal del nostre temps és, per un costat, un creixent retorn de tot el que és religiós, i, per l'altre, un desarrelament de les comunitats parroquials o moviments. En

aquesta conjuntura el Santuari té una vocació i missió evangèlicament vives i ha d'exercir el seu carisma i la seva espiritualitat des del cor de la pastoral de l'Església local.

Cada santuari ofereix la seva pròpia identitat i especificitat dins el conjunt de la pastoral. Puiggraciós, per exemple, es caracteritza per la presència d'una petita comunitat de monges marcada per la pregària, la fraternitat i l'acolliment. Els visitants poden rebre de nosaltres el que som i el que creiem des d'una perspectiva cristiana, humil i sincera. Voldríem transmetre a tots els que hi pugen, no solament els valors de la senzillesa de les coses materials, la joia i la pau cristianes, sinó també suscitar el desig de ser, ells també, portadors d'aquests valors.

Què cerquen les persones que vénen al Santuari? Al Santuari sovint hi cerquen, de manera implícita, un lloc de trobada amb Déu. Recuperar-hi l'experiència de la fe en un temps de nihilisme com és el que es viu en molts ambients de la nostra societat.

* * *

1. El santuari: lloc d'espiritualitat

La vida espiritual és una manera d'estar en el món oberts a Déu. Aquesta és la nostra part constitutiva perquè

*La vida espiritual
és una manera
d'estar en el món
oberts a Déu.*

és precisament la dimensió "d'obertura" envers el misteri del transcendent.

Com tota espiritualitat que vulgui dir-se cristiana, la del Santuari ha de ser la de l'Evangeli, i avanço ja que el nucli central de l'Evangeli es juga en la vida. La comunicació de Déu a la humanitat és ineludiblement històrica. Déu es revelà com el nostre principi constitutiu; no és exactament ni el totalment Altre, ni tampoc el mateix que nosaltres. Per això sense comunió de Déu amb l'ésser humà nosaltres no podríem créixer en humanitat. Això cal dir-ho amb més cura: coneixement i amor, l'un sense l'altre no existeixen. Sabem que tota persona que cerca la pau del cor ha de trobar, primer de tot, qui maldi per conèixer-la i per estimar-la.

*Sense comunió de
Déu amb l'ésser
humà nosaltres no
podríem créixer en
humanitat.*

L'amor transfigura Jesús. L'amor transfigura també la persona humana. La comunitat cristiana, per ser coherent, ha de reflectir doncs aquesta transfiguració com a experiència personal que l'apropi als altres.

Com es viu l'espiritualitat en el Santuari

- Donant un sentit central a l'Eucaristia i a les benaurances.

- Fent de les celebracions litúrgiques, i també de la pietat popular. el moment central: com la dels Aplecs dels pobles en els que s'hi viu no només de manera explícita la fe sinó també l'espai de festa.
- Contemplant els pelegrinatges com un camí i un espai expressius i simbòlics de la recerca de Déu, proposant Jesucrist com el centre definitiu d'aquest encontre. En la ruta un Altre camina al nostre costat.

Molts dels visitants són sovint gent allunyada de l'Eucaristia, però al Santuari compta trobar-hi aquesta celebració. Per a ells, d'una manera especial, l'Eucaristia hi ha de ser celebrada de manera que puguin viure-la com a "cim i font" del seu camí. Que els acompanyi cap a un major coneixement del Senyor Jesús i del seu Evangeli com a paraula de Vida en el seu camí.

Els Aplecs dels pobles al Santuari són en ells mateixos una invitació a la joia, a la festa i a la germanor, però, què seria aquesta trobada sense la celebració de l'EUCARISTIA? Sense ella, que és la font i el cimal de la vida cristiana, mancaria al Santuari el signe sagrat que el seu mateix nom demana.

Al Cambril de la Mare de Déu, prop mateix on la gent li encén els llums de les seves súpliques, hi tenim aquesta pregària que ajuda a la gent en el seu gest. Diu: "*MARIA, MARE DE DÉU, jo no sé PREGAR però vinc ací a encendre't un llum. No és una gran cosa,*

però és el signe que vull restar una estona en silenci, a prop teu.

A tu no t'és pas estranya la meua vida, els meus problemes d'avui, la meua família, els meus fills, el meu treball, la meua salut, els meus afers, els meus veïns, el meu futur, el meu poble. Aquesta llum que t'ofereixo és per a dir que sé que allò que és necessari a la meua vida, em ve de Déu.

Sé que Déu m'estima com un pare i que puc anomenar-lo i parlar-li així: PARE NOSTRE. Amb simplicitat reso a prop teu la pregària que Jesús ens ha ensenyat."

Excursus sobre l'Eucaristia

La Litúrgia és una gran mestra en les Celebracions: el Memorial del Senyor, l'escolta de la Paraula de Déu, en la sol·licitud davant les necessitats dels altres i en la lloança i l'agraïment. Aquests elements fonamentals de la nostra fe formen part constitutiva de la Litúrgia i en són el seu centre.

a. El Memorial del Senyor

L'Eucaristia és predominantment el MEMORIAL del Senyor. No podem oblidar l'entorn històric i personal de Jesús en aquell Sagrat Dijous Sant.

L'Eucaristia és predominantment el MEMORIAL del Senyor.

Eucaristia i Comunió es revelen, l'una a l'altra, el seu sentit profund, perquè és en aquests dos misteris on s'ha revelat d'una manera definitiva l'amor de Déu.

I avui, encara que molt tènueament, i enmig d'aquests temps tan turbulents, en l'Església hi hem d'intuir també ja una mica l'aurora de la Pasqua.

b. Escoltar la Paraula de Déu

Sant Benet comença el Pròleg de la seva Regla amb aquesta paraula: ESCOLTA. *“Escolta, fill, les prescripcions del mestre, para-hi l'orella del cor, i acull de bon grat l'exhortació del pare amorós i posa-la en pràctica.”*

L'escolta resumeix i defineix en bona part el més important de la nostra vida. Ella ens posa en tensió cap a Déu per a escoltar-lo. L'escolta de Déu però demana també l'escolta d'un mateix, l'escolta dels altres i l'escolta del món. Tasca totalment personal. L'escolta és una actitud que brolla del més íntim de la persona: **parar l'orella del cor, acollir, mirar atentament, posar en pràctica**. Quatre actituds que es complementen l'una amb l'altra. Perquè l'escolta autèntica neix del cor, seu dels nostres sentiments. Aquesta escolta profunda es fa receptivitat, acollida i s'expressa amb la vida. L'escolta de l'altre –sigui Déu o els altres– sempre pressuposa fer callar tot allò que no ens deixa escoltar. El P. Agustí Borrell diu que aquesta escolta interior es refereix a la Paraula de Déu que és Jesús. De qui el Pare digué: ESCOLTEU-LO. I remarca com tota l'espiritualitat bíblica està centra-

da en l'escolta de Déu. Recordem l'emblemàtica invitació deuteronomíca: *“Escolta, Israel: el Senyor és el nostre Déu, el Senyor és l'únic”* (Dt 6,4). És també l'únic manament que els evangelis posen en boca del Pare: escoltar el Fill: *“Aquest és el meu fill, el meu estimat; escolteu-lo”* (Mc 9,7). És Ell (Jesús) qui ens parla de Déu, amb la seva predicació i amb les seves accions. L'acolliment de la Paraula de Déu, tal com aquesta es manifesta en el Fill, és un misteri de coneixement i d'amor: *“jo els he fet conèixer el teu nom, i els el faré conèixer més encara, perquè l'amor amb què m'has estimat estigui en ells, i jo també hi estigui”* (Jn 17,26). Escoltar és l'actitud fonamental del qui creu en el Senyor, des del Schemà Israel de l'Antic Testament fins a *“Aquest és el meu Fill estimat: escolteu-lo!”* del Nou Testament.

*L'escolta de Déu
però demana també
l'escolta d'un mateix,
l'escolta dels altres i
l'escolta del món.*

I l'Eucaristia té una gran part d'escolta de la Paraula de Déu. Déu ens parla i nosaltres escoltem Déu. M'agrada remarcar com la pregària litúrgica es caracteritza, precisament, pel seu estil dialogal.

Els Santuaris podrien seguir essent llocs festius, de trobades dels pobles i de les famílies, certament, però sense

la celebració religiosa i litúrgica, a través de la qual s'hi expressa l'ànima de tota persona, mancaria al Santuari aquell signe sagrat que el seu mateix nom demana.

c. La sol·licitud fraterna

La història bíblica ha lligat íntimament la història de Déu amb la història humana, fent-ne una història d'amor. Els mots més importants que Déu té per a dir-nos són: Us estimo! Aquests són també els mots més importants que nosaltres hauríem de tenir per a dir, no només a Déu, sinó també els uns als altres, i això no pas en nom de cap humanisme de solidaritat sinó en nom del nostre Credo: perquè creiem i estimem Déu, que és el nostre Pare, estimem igualment els nostres germans.

Els mots més importants que Déu té per a dir-nos són: Us estimo!

Jesús ha estat l'expressió més plena de la voluntat de Déu de ser U amb el món. I això és el que celebrem en l'Eucaristia: L'Aliança de Déu amb la humanitat. Jesús es va lliurar a la mort i es va fer Pa viu per a nosaltres, amb tota la dramàtica que significa el PA PARTIT. "L'Eucaristia és epifania de comunió" –diu la Carta Apostòlica *Mane nobiscum*– i per això mateix té unes condicions que ens ajuden a viure més i millor allò que la comunió amb Jesús ens demana.

Avui, que la societat viu submergida, conscient o no, en un greu nihilisme o cultura de la buidor, els cristians hem de gosar manifestar la vivència joiosa de la nostra fe i del nostre amor; i és en la celebració Eucarística on esdevenim un sol cos tal com desitjava Jesús: "Que tots siguin ú, com tu Pare estàs en mi i jo en tu" (Jo 17,21). Per tant, en l'Eucaristia la caritat hi ha de tenir un lloc preeminent. La paraula i la vida de Jesús, ens ensenyen no només a ser promotors de comunió, sinó també de pau i de solidaritat davant la imatge esquinquada del nostre món. La comunió fraterna sense la qual no podem presentar la nostra ofrena a Déu té també un manament: "Vés primer a fer les paus i després torna". Cal vetllar per la comunió real fins i tot amb tota mena de jerarquia, comunió implícita i explícita, (St. Benet vol que els monjos estimin el seu abat amb un afecte sincer i humil...)

L'Església convocada per la Paraula de Déu ha de ser capaç també de compartir els béns materials: unir la celebració eucarística i l'ajut als pobres. La convicció que Déu ens ho havia donat tot en la persona del seu Fill va fer que els primers cristians l'imitessin posant els seus béns en comú. També avui l'Església és cridada a prendre un compromís actiu i eficaç a favor d'una societat més justa i fraterna.

Un bon termòmetre que marcarà l'autenticitat de les nostres celebracions eucarístiques és la resposta que donem als reptes dels nostres dies: pensem amb el drama de la fam, amb el dels immigrants, els desnonats... L'ajuda fraterna expressada dins

l'Eucaristia, –sigui en la col·lecta o en les pregàries dels fidels o a través d'algun altre gest– ha de ser un imperatiu sagrat, quelcom que s'ha de manifestar com l'entranya d'allò que celebrem. Quan l'Evangeli explica en què consisteix el criteri determinant dels qui entren o no en el Regne de Déu, tot es redueix a una cosa: la bondat que malda per alleujar el sufriment humà. En la pàgina evangèlica de Mt 25, 31.41 se'ns diu que, el centre de tot és l'ALTRE. Sant Benet als monjos ens demana que tota persona que truqui al monestir sigui acollida com el Crist.

Si una de les nostres fes fonamentals és que la voluntat salvífica de Déu és verdaderament universal, ens hem de preguntar què pot significar el pluralisme religiós en el pla de Déu. Déu, revelat definitivament en Jesucrist, no és pas menys present i actuant en les altres tradicions religioses. Sense perspectiva, sense horitzó, a la vida humana li mancaria sentit. Contràriament, a nosaltres ens pertany de testimoniar l'esperança i afirmar que la fi última de la humanitat, és la Vida. I la Vida és aquella plenitud a la que tots estem destinats.

2. El santuari: lloc d'acolliment evangèlic

El Santuari és com “la font a la plaça” on tothom s'hi pot trobar com a casa seva. En ell cal trobar-hi sempre algú apunt per acollir les persones. Acompanyar-les en el sofriment, ajudar-les a acceptar la creu que sovint forma part de la vida, a superar les contradiccions de la vida amb esperança i acceptar el bo i el dolent que

forçosament envolta tota vida humana. Compartir amb elles el deure d'assumir la pròpia missió des de la fe i des de la confiança que Jesús ens va ensenyar.

Quan algú pateix agraeix que resis una mica amb ell. I la millor manera d'acollir és compartint la relació, l'amistat i la confiança. El Santuari ha de ser també obert al diàleg interreligiós. L'acolliment en un Santuari sovint és de persones creients i no creients. Fins i tot hi va gent que no gosen definir-se amb certesa ni per ser cristianes ni per ser d'altres tradicions religioses. Desgraciadament avui la identitat creient és difícil de ser confessada. Però no és estrany que hi vagi algú que es vulgui definir com a simple cercador. Llavors és important que trobi al Santuari el testimoni de la misericòrdia de Déu que l'obri a la transcendència.

*Desgraciadament
avui la identitat
creient és difícil de
ser confessada.*

Tota Religió ha de fer sentir la responsabilitat d'humanitzar la humanitat en nom de Déu. Ja la Constitució “Lumen Gentium” del Concili Vaticà II es prengué molt seriosament aquesta realitat i va afirmar: “Tots els homes són cridats a formar part del Poble de Déu. Per això aquest poble ha d'abastar el món sencer i fins tots els temps, per complir els dissenys de la voluntat de Déu que va crear al principi una

sola naturalesa humana, i va determinar congregar en un conjunt tots els seus fills, que estaven dispersos.” n. 13.

Seria important que en tota persona religiosa hi aparegués de manera evident que la recerca de l'Absolut li suposa un despreniment de les coses caduques i superficials de la vida. Així com per els cristians la radicalitat evangèlica ha de ser filla de la convicció íntima –no sense poder sentir el dubte– del valor Absolut i transcendent no només de Déu sinó també de la persona humana. Per això els cristians, quan hem trobat el “tresor amagat” plens de goig hem de vendre tot el que tenim per comprar-lo.

En definitiva, el Santuari és un lloc al servei de la pastoral del Poble de Déu i que per això el fa ser com la casa gran dels pobles. Lloc que acull i després envia a ser portadors de solidaritat i de pau en el nostre món tan esquinçat.

Els santuaris volen invitar a sentir-se acollits per Déu i a experimentar-ne la seva pau envoltats d'un clima de silenci i de pregària.

La tradició benedictina de l'acolliment educa els monjos per a l'encontre amb l'altre. Sant Benet un dia va dir a un germà que el visitava: “Sí, avui és Pasqua, ja que has vingut a visitar-me!” Acollir un germà era per a ell la millor manera de comunicar amb el Crist ressuscitat. La veritable experiència religiosa no és només la que vivim als cims de les muntanyes, en la pregària, sinó la que som capaços de viure i de compartir en les nostres relacions i situacions quotidianes amb els germans.

La tradició benedictina de l'acolliment educa els monjos per a l'encontre amb l'altre.

“Mira el teu hoste com Déu mateix que ve a rebre la teva atenció” Una dita hindú. Des de la nostra molt petita hostatgeria, podem també comparar allò que és el nucli de la nostra vida: la fe, la caritat, la fraternitat, la pregària litúrgica i la personal, la “lectio divina”, la inserció en el món des de diferents aspectes: L'acolliment de persones amb situacions ben diverses. Les monges podem obrir un espai d'escolta, des de la fe i des de la quotidianitat, a tothom qui dubta, cerca retrobar-se, pregar, pensar, replantejar-se la seva vida, el seu futur...

Com tothom també les monges ens trobem en un temps en el que l'esperança és un repte que ens fa anar al fons d'una realitat que ens envolta i que més aviat ens portaria cap a la desesperança. Però sabem que l'autèntica esperança és aquella que avança, feble, entre la fe i l'amor. La fe és fàcil, no es pot viure sense creure; l'Amor també és fàcil, no es pot viure

Sabem que l'autèntica esperança és aquella que avança, feble, entre la fe i l'amor.

sense estimar; però esperar que el món sigui millor, és difícil.

Per tant el que nosaltres podem compartir i donar als qui s'apropen al Santuari és procurar que aquesta esperança sigui viva i encomanadissa i que gosem mirar el nostre moment actual com un temps important.

L'actitud evangèlica que avui hem de practicar en l'acolliment dels germans que s'apropen als Santuaris és la que Jesús va descriure en la paràbola del bon Samarità. La identitat del Samarità de l'Evangeli era la misericòrdia que l'habitava.

¿Com rebem tota persona que truca a la nostra porta? Primer hem de ser ben humans apropant la misericòrdia de Déu als homes. I avui s'apropen al Santuari creients i no creients, i cal tenir en compte que fins els mateixos creients senten el gran buit d'una fe que no han sabut alimentar.

L'acolliment de l'estranger és un deure sagrat. I això és perquè cal reconèixer clarament el caràcter sagrat de tota persona. L'hospitalitat és sagrada perquè tot home és sagrat, i és també el reconeixement de la nostra comuna pertinença a la família humana.

L'esperança és una peculiar aptitud per a acompanyar la caminada del gènere humà. Es tracta d'un acompanyament humil amb el que alimentem les expectatives dels germans que vénen al Santuari, tot maldant per evitar, tant el sentir-se vençuts com posar en l'horitzó allò que és impossible, i per tant de caure en la desesperança o en l'orgull.

I retornem als nostres pobles amb una esperança més joiosa i un amor més fidel.

Tots tenim conviccions no negociables amb les que maldem per expressar la nostra identitat central. Saber escoltar amb atenció i amor i prendre'ns l'altre seriosament, és molt sovint el que els qui vénen al Santuari desitgen de trobar.

Excursus sobre el diàleg interreligiós

El diàleg interreligiós serà sempre el camí pacient per construir la civilització del viure junts; tots anem en el mateix vaixell i naveguen per les mateixes aigües. Avui ja no hi ha un "extra" com s'havia dit de l'Església ("extra Ecclesia nulla es salus") sinó solament un "intra", ja que res es troba fora d'ell (Tm 2,4). El pla diví de salvació, certament, ha estat revelat definitivament en Jesucrist, i la seva voluntat salvífica és veritablement universal.

El diàleg interreligiós sovint pot començar per mostrar interès envers l'altre tot deixant que també ell ens interpel·li. Aquest intercanvi pot ser sinònim de compartir les profunditats de cadascú. Aprofundint cada vegada més en la pròpia fe i alhora obrint-nos a les grans tradicions i camins religiosos amb sensibilitat i respecte, aprenem més i més d'aquella saviesa i veritat que Déu ha anat revelant al món al llarg de la nostra historia.

És bo preguntar-nos ¿quina actitud tinc davant del qui és diferent de mi?

Davant de l'emigrant per exemple. Acceptar i respectar l'altre amb tot allò que el fa diferent, i esdevenir capaços de ser amics de persones amb les quals sovint no hi estem d'acord serà sempre un gest de maduresa humana. Cal afirmar que el diàleg transforma l'estranger en amic. Oblidem massa aviat la realitat dràstica dels pobres i dels que pensen diferent de nosaltres. Però aquesta serà la pregunta a la que haurèm de respondre el darrer dia. Cal considerar totes les religions com a camins reals de salvació per els qui les practiquen, cosa que no significa un relativisme que les posi totes al mateix nivell. Dialogar amb l'altre des de la diferència, però amb afecte, crea una proximitat i una igualtat que facilita el compartir junts allò que cadascun som i tenim. Les persones sempre serem diferents, però quan sabem escoltar l'altre diferent de nosaltres, el fem entrar, amb tota empatia, dins nostre acceptant una visió que no és la nostra. L'altre, no el canviarem, però la nostra visió sí que la podem canviar. ¿Què és el que l'altre espera de mi, i que jo li puc donar? L'amor! aquest és el complement més important que podem compartir en el diàleg.

El diàleg, transforma l'estranger en amic.

La trobada entre les religions és el principal imperatiu espiritual del nostre temps. La constitució humana, avui més que mai, la concebem dialògica, per això la història de la humanitat ja no tornarà a ser escrita des del punt de vista d'una sola cultura o religió.

La religió del nostre veí ha d'esdevenir quelcom també nostra. Ens cal saber relativitzar una mica els nostres respectius Absoluts. Dialogar interreligiosament és compartir l'aigua de Déu que cadascú porta al seu pou. I heus ací una altra derivació del diàleg interreligiós: parlar plegats de les pròpies fes ens portarà a PREGAR plegats, i comprendrem que això és possible i ple de sentit. Quan s'arriba a poder pregar amb l'altre s'està culminant el Diàleg Interreligiós. Aquest ens porta a aprofundir i a purificar més la pròpia identitat religiosa. Dialogant hom aprèn a dir qui és. Aprèn a donar raó del sentit de la seva pertinença en aquest món. Perquè les religions són intenses recerques de la veritat.

Donant lloc i espai al silenci podem compartir allò que tenim per a dir tant a Déu com al germà des del nostre àmbit més personal, religió i genuí. Paul F. Knitter, parlant sobre l'amistat en el diàleg interreligiós, diu: D'una amiga budista podem aprendre el que mai no podrem fer-ho d'un text budista. Més exactament, aquesta amiga ens farà capaços de veure i escoltar el que diu el text de manera més clara i compromesa del que mai podria passar si el text fos només quelcom que hi ha a sobre del nostre escriptori. Una amiga en canvi ens facilita no només comprendre el budisme sinó sentir-lo; no és només algú que ens impressiona per alguna cosa, sinó algú que ens toca, que simplement ens agrada.

L'amor que Crist anuncia, però, no es limita als amics. L'amor a l'estranger

ger no és menys important. El diàleg deu respectar les incompatibilitats entre els dialogants i saber el que és negociable i el que no ho és. Cada interlocutor s'ha d'esforçar per sortir una mica del seu propi terreny per tal de trobar-se en el terreny de l'altre. Cal dedicar temps a l'acolliment gratuït i implicar-s'hi amb una atenció cordial. Altrament no es podria parlar d'hospitalitat, doncs aquesta suposa ser viscuda com un do gratuït. L'Església és una casa espiritual, és casa nostra, no ha de ser una casa tancada. Ella és el nostre punt de referència essencial, la casa vers la qual retornem constantment amb agraïment, perquè ella ens ha lliurat la tradició dels deixebles de Jesús. És la nostra casa pairal, essencial a la nostra identitat, però ella no és l'Absolut. Ella és una casa amb les portes obertes per a tothom.

No serà que la voluntat de Déu necessita la diversitat de totes les cultures i religions per a manifestar millor la riquesa del seu Ésser?

3. Lloc de natura

Hom no cerca Déu com hom cerca una cosa: en realitat “no hi ha cap mena de recerca de Déu, perquè no hi ha res on no pugui ser trobat” ha escrit Martin Buber. A nosaltres ens agrada fer notar que quan hom cerca Déu és que ja el porta al cor com l'aspiració més fonda del seu desig. Són molts els qui en aquest temps, complex i difícil, cerquen al Santuari la llum que els cal per anar traçant amb fe el seu camí de vida.

*Quan hom cerca
Déu és que ja el
porta al cor com
l'aspiració més
fonda del seu desig.*

El Santuari és un lloc espiritual, situat en un marc natural bell, estimat per tothom, no només per a creients, és un lloc emblemàtic i referencial tant per les persones com per els pobles.

Sovint vénen al Santuari amb la pregunta “qui sóc i cap on vaig” i pel sentit de l'horitzó de la seva vida. Aquell horitzó on es toquen el cel i la terra. Horitzó on s'hi intueix el veritable sentit del present. Mai no s'arriba a tocar l'horitzó. Però ¿qui ens ha donat mai una esponja capaç d'esborrar l'horitzó?

“Si la glòria de Jahvè s'establí damunt la muntanya del Sinaí” (Ex. 24:16), ...els vallesans tenim també un Sinaí a Puiggraciós. Si a la falda del Sinaí egipci hi ha el Monestir de Santa Caterina i a dessota dels turons de Montserrat hi ha el Monestir de Santa Maria, a dessota del Puig Graciós hi ha també el Santuari de la Mare de Déu, a tocar del cel i al nostre abast. Josep Maurí qualificava el Santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós com a “vigia de Vallès, bandera blanca dels cims, y alegre posada del pelegrí devot”. Paraules que he copiat de Josep Maria Boixareu i Vilaplana.

I encara goso copiar un altre text de l'amic Raimon Argemí: “Puiggra-

ciós és ple de llum, de cel, de sol i de silenci. Vessa núvols i capvespres. Regala nits claríssimes d'estels lluent i ens desperta amb matins de llum blava-roja de durada minsa però inoblidable. Quina joia per a un fotògraf poder viure tots aquests instants, poder gaudir d'aquesta experiència, poder prémer el *gatell* i disparar sense fer mal, tot arrabassant restes de llum que gosen ficar-se a la càmera i despertar-la embadalida. Però, ai las! Quan cerquem il·lusionats allò que la càmera ha fixat, la decepció sovint ens colpeja. Gairebé mai no som capaços de copsar tot allò que ens ha envoltat! Què és el que hem fet malament? Quin mal fat ens ha ferit? I és que, quan volem abastar-ho tot, fracassem. Quan mirem que una sola imatge ens *expliqui* Puiggraciós estem errant el camí. Per això Puiggraciós no pot ser només una fotografia. Han de ser moltes fotografies que, totes juntes, provin de transmetre la seva experiència i mirin de fer-nos viure el que cada fotògraf, cada caminant, ha sentit quan hi ha pujat i, embadalit, ha gravat per sempre al seu cor, únic *negatiu* possible de les emocions, tots els sentiments que aquest indret ha provocat. ...caminants emocionats que, de tant en tant, i sense poder evitar-ho, han premut el *gatell* provant de retenir un trosset de llum per al record.”

4. Epíleg

En la pastoral de l'Església local i diocesana, el Santuari no ha de ser mai considerat com a quelcom marginal, sinó que ha de formar part integrant de la seva activitat evangelitzadora i aquest ha de ser també “caixa de res-

sonància” de les iniciatives de la pastoral local i diocesana sense, però, descuidar el propi carisma de Santuari ja que són molts els qui cerquen, en aquest lloc sant, resposta als seus interrogants.

Voldria cloure aquest article deixant-hi expressades algunes intuïcions per el futur:

Primer allò que hi ha al fons de la meua experiència espiritual: Si el teòleg Karl Rahner deia que el cristià de demà serà un místic o no serà, i el teòleg Martín Velasco ha afegit: el cristià serà solidari i cultivarà la lluita per la justícia, per a sant Benet la vida monàstica és també una manera d'estar en el món obert a Déu i als altres.

“Somniar un futur millor” ha de ser un repte important per a tot compromís cristià. I “poder fer alguna cosa a favor del món”, per tal que aquest pugui arribar a tenir un rostre més humà i just serà sempre el que autenticarà realment una experiència espiritual.

La qüestió del diàleg interreligiós, com ja n'he fet menció, ha de ser també un pas imprescindible a fer. Es tracta d'una crida important en aquest canvi de mil·lenni al que hem de respondre. Lluny de voler ser un debilitament de la pròpia fe, aquest diàleg ens convida a obrir-nos a impensables dimensions. El diàleg interreligiós autèntic apunta cap a una conversió més profunda de tots cap a Déu i ens demana de prendre'ns seriosament **la singularitat i la diferència**. Els creients estem cridats a ser –al cor del nostre món– una veu profètica i hem de mostrar que

podem viure pacíficament amb les nostres diferències.

Déu ha creat el món plural, i la diversitat ha de ser contemplada com un do del mateix Creador amb la que fa més bell el món, així com les flors de diferents colors fan més bonic un jardí. La història bíblica ha lligat íntimament la història de Déu amb la història dels homes: Déu viu amb nosaltres una història d'amor.

I acabo copiant altra vegada unes paraules de **Amadeo Cencini** que descriuen molt simpàticament quelcom del que entre tots fem i aconseguim. Diu: *“Una comunitat és com una orquestra: violins que toquen harmònicament, instruments de metall que sonen de tant en tant, el saxofon, i, en un racó el nen que aguanta el triangle, que ningú sap per a què serveix. ...hi ha els dormilegues, rondinaires, puntuals, mandrosos; hi ha els qui es passen de piadosos, gent que s'adapta a tot i de qui tots abusen; els qui tot ho arreglen, entusiastes ingenus, simpàtics, deprimits;... Hi ha el rondinaire però que és màximament servicial; el que no protesta mai i el que sempre*

s'està queixant; ... el lent incorregible, l'explosiu que s'enfada de cop i de seguida demana perdó; el qui sempre és negatiu, l'incomprès; el que s'indigna per tot el que surt de la norma i ho manifesta sense empatx...”. Una caricatura, en la qual cadascú de nosaltres podem identificar-nos dins aquest simpàtic “carrusel”. Però el que és més important és que cada u, miri com se situa en aquesta orquestra singular. El que escau a aquesta singular orquestra és que tots aprenen a adaptar-se als altres; que uns instruments complementen als altres, improvisant i sense ajustar-se estrictament a una difícil partitura. Aquests instruments, cada un pel seu costat, no podrien aconseguir tots sols una perfecta execució, però junts formen una bona orquestra.

Deixant apart la metàfora, podem afirmar que una realitat composta de gent diferent, pot generar millor una nova humanitat. Els santuaris són uns espais importants en l'Església i desitgem que tots siguin com una casa pairal, una casa oberta, amb finestres ben grans... (però també amb unes bones parets) i que siguin com **“la font a la plaça”** on tothom s'hi pugui trobar.

El Miracle, un centre d'espiritualitat

RAMON RIBERA-MARINÉ, monjo de Montserrat i doctor en Ciències Bíbliques. Gestor de la Casa d'Espiritualitat d'ençà el 2007.

Els primers vint-i-cinc anys

La Casa d'Espiritualitat del Santuari del Miracle està situada en un solitari altiplà prepirinenc a una dotzena llarga de quilòmetres al sud de la vila de Solsona: com totes les entitats vives ha tingut els seus moments. Havia nascut de les primeres al nostre país a principis dels anys 80 aprofitant l'edifici d'un hotel que, per la dificultat de les comunicacions, entre altres coses, no havia mai arrencat del tot. Amb esforç de pioners, i ajudada pel bisbe de Solsona, Miquel Moncadas, a qui molts encara recorden pels seus *exercicis del poble de Déu*, i que es va prendre el nou projecte com a quelcom personal, es va fer un nom. Malgrat diverses temptatives quedà, però, circumscrita al model de casa d'exercicis, articulats a base de conferències i silenci, marcats, això sí, sempre amb segell propi, el de l'espiritualitat de Montserrat, de la qual depèn, en línies generals, la comunitat guardiana des de fa més d'un segle, en els eixos de la qual destaquen l'Escriptura i la litúrgia viscuda en el marc d'una sana llibertat d'esperit.

En celebrar-hi els vint-i-cinc anys, però, havia caigut en una certa via morta, fins a fer-nos preguntar si no havia passat ja el temps d'aquesta mena de serveis. Aquest era sintètica-

ment el seu estat quan el 2007 per una sèrie d'atzars (el lector intel·ligent hi posarà noms), i amb una resistència interior certa, ja que creia que havia de viure l'etapa de la vida que se m'obria en l'estudi de la Paraula de Déu, que foren el tema de la meva formació acadèmica, em caigué a les mans la seva gestió. Calia, i aquesta era la cosa més urgent si volia subsistir a curt termini, trobar noves propostes, això volia dir: tractar amb llenguatges nous les propostes de tota la vida. Per això era necessari, però, de traçar les línies mestres de la idiosincràsia d'aquest lloc Sant, venerat durant cinc segles i mig, i que no es limita a una simple capella, sinó a un conjunt de construccions, esglésies, creus, altars..., i una bassa i un monestir, formant un ampli mosaic que es dilata en més d'un quilòmetre quadrat de superfície, entorn d'una història de l'aparició de la Mare de Déu, en forma d'una Nena rossa a uns vailets de la contrada prop de la Bassadòria, que encara es conserva, degudament urbanitzada. Les noves propostes buscades volien evitar tant d'esdevenir una mera còpia del que feien els altres, com de trencar amb el seu passat.

Signes d'identitat

Deixo de banda la qüestió econòmica. No obstant això, quedava clar

un principi: la Casa no havia de ser carregosa per a ningú. La pastoral, ja que d'una activitat pastoral en sentit lat es tractava, s'havia d'autofinançar per ella mateixa. Em cal reconèixer, tanmateix, que hi ha hagut moltes persones, tant entre els estadants, com també entre els que hi ha treballat, que amb els òbols, a vegades relativament importants, amb els seus serveis puntuals o amb el seu entusiasme han facilitat, i de molt, el camí.

Què podíem oferir de nou que no ho diguessin altres cases d'espiritualitat, certament amb una història o amb una tradició espiritual molt més venerable que la nostra?

El **marc natural** era un signe d'identitat indiscutible, tot i no tenir res d'extraordinari, com per exemple la muntanya de Montserrat, lloc d'origen de la comunitat matriu. No. És simplement, el nostre, un paisatge ampli, molt ampli i amable, humanitzat i *pacificador*, amb una lluminositat especial i una variada tonalitat de colors, on cada mes de l'any pren matisos diferents.

Un segon element era el **silenci**. Al Miracle, la majoria de dies, la remor del motor d'un cotxe, o la piuladissa dels ocells, es percep vivament: tot hi està abocat vers la *interioritat*; amb això també és ben diferent de Montserrat, on, per definició sempre hi és festa: la seva singularitat mateixa l'ha fet esdevenir lloc d'encontre per un poble, fins més enllà dels seu rol merament cristià.

El darrer element el materialitzaria amb el dring de les **campanes** (beneï-

des el 2003) que toquen regularment, aplegant uns fidels que no hi són, i que rimen les pregàries dels seus darrers estadants, nouvinguts de fa un segle, els monjos, la missió externa dels quals és d'obrir i tancar l'església i endreçar el lloc, donant-li vida.

No volíem trencar amb el passat... Tenim els *exercicis espirituals* estivals de vuit dies, a l'estil benedictí. De les cinc tandes que hi havia ara en mantenim sols tres. Alguns anys, si l'ocupació ho permet, s'obre també la Casa tota la Setmana Santa amb activitats (cinema, audicions, *lectio*, preparacions litúrgiques, o caminades silencioses, *acompanyant els deixebles d'Emmaús...*), tot, però, a la carta, és a dir, amb participació lliure, segons els interessos dels usuaris amb un exercici de sana llibertat d'esperit molt propi de la casa.

L'acollida entusiasta de la primera sessió del *vorejant l'ànima humana* sobre *Bíblia i psicologia*, que serví per introduir-nos al món *dels somnis*, i que ja porta sis edicions, ens serví per confirmar-nos que anàvem pel camí just; a més del món dels somnis, s'hi ha parlat de contes o del llibre dels Salms o de l'evangeli de Joan, com a textos guardors.

També han donat bons resultats les *audicions* de música clàssica, en què les obres de Bach, de Haendel, de Mendelsohn o de Mozart, per citar autors que s'hi ha pogut escoltar, són abordats tant des de la perspectiva musical com teològica, ja que sovint els dos elements es barregen en un tot inextricable.

També hem explorat amb èxit sota l'epígraf d'*art i espiritualitat*, tallers sobre *fotografia*, o de confecció floral amb la tècnica japonesa de l'*ikebana*: en el primer cas, després de diversos assaig per trobar la metodologia correcta amb l'objecte d'aprendre a mirar, i a expressar els sentiments i a pregar, a través del visor de la càmera fotogràfica, en el segon, en el silenci més estricte, es conforma un treball espiritual a mesura que es tallen les branques sobrerres de les tiges i es confegeix el ram de flors amb una tècnica molt estudiada.

Les estacions, de *Natura i Espiritualitat*

Un capítol a part és *Natura i Espiritualitat*: les quatre estacions, una veritable perla, malgrat la senzillesa, i fins la banalitat, del material que s'usa. El format s'ha anat elaborant gràcies a l'experiència de la repetició i a l'escolta dels participants, en general entusiastes. Veient l'estructura inicial, un any abans pels tres responsables del projecte, quantes novetats i quins canvis, en la pràctica actual! El conjunt és format per quatre caps de setmana, un per a cada una de les estacions de l'any, a començar preferentment per la bigarrada tardor, tot i que també és possible d'iniciar el cicle a l'hivern, gris i rigorós ací, o a l'esclat de verd i cants de la primavera.

El títol i el subtítol són evocadors, ben descriptius de l'objecte final del curs, *a l'escolta de l'esperit de la mà de les quatre estacions*, que s'explicita com *un temps per a respirar l'alè de la creació seguint els cicles de la*

natura; la frase inspiradora és d'Ireneu, bisbe de Lió (segle II), *el primer pas de l'ànima per arribar al coneixement de Déu, és la contemplació de la Natura*.

D'Ireneu, bisbe de Lió (segle II): el primer pas de l'ànima per arribar al coneixement de Déu, és la contemplació de la Natura.

Ensenyem, o potser essent més realistes, tots plegats aprenem, a contemplar la Natura, bo i prenent consciència de formar part d'ella, de ser-ne la veu i la seva mirada humana. Hi ha de tot, poca paraula i molt silenci d'escolta, caminar, música, poesia, àpats de totes menes, cinema, unir-se en una activitat manual d'embelliment de l'entorn, contemplació del paisatge, meditació o pregària amb els monjos... Cada estació és diferent, evidentment, com es diversa la posició de la lluna en l'horitzó. El resultat no és instantani i demana una certa dosi de confiança, ja que l'ensenyament del conjunt resta amagat fins al terme del cicle anual: l'òptim, també, és fer-lo per ordre, però les agendes de cada persona manen! L'òptim, l'opció realitzable...

D'aquí en sorgí un grup que demanava una introducció al silenci contemplatiu, entrar en l'experiència del desert... Del projecte n'ha sortit una

iniciativa d'una mena d'exercicis espirituals, d'un màxim de dotze dies, segons les disposicions del calendari laboral festiu (i també segons les pròpies disponibilitats, a la carta, doncs, o amb llibertat d'esperit, si es vol!). És l'experiència *Desert, dejuni i vetlla*, un altre títol eloqüent, sols recomanable per a persones entrenades en el món de la solitud atenta i de la meditació, posseïdores, a més, d'una certa fortalesa psíquica: és una veritable introducció, o potser un tast pràctic a la vida eremítica: el valor eminentment pràctic de les propostes, propiciador d'experiència, poc acadèmic, doncs, és una altra de les característiques de les nostres activitats!

Finalment, tot i que nascut com una visió de les *esglésies d'orient*, complementàries a la teologia amb l'occident, llatí o centreeuropeu, més eixut d'expressió, l'activitat sobre *la pregària del cor*, ha esdevingut una porta d'entrada, un assaig limitat en el temps, que sol agafar un cap de setmana llarg, per l'activitat del *Desert*.

Altres activitats

A la Casa s'hi ha fet altres assajos en els darrers set anys, alguns dels quals han funcionat poc per diverses raons, o d'altres que estan encara en estadi de formació.

En el seu moment actual la Casa del Miracle vol ser una casa plural pel que fa a les ofertes i a les persones que hi treballen. Tot hi és admès s'hi s'adiu al seu ideari de fer del Miracle un lloc d'experiència espiritual, un lloc d'encontre per les persones que hi volen créixer: no cal dir amb això que tots els grups que tinguin els mateixos objectius hi són benvinguts.

La Casa del Miracle vol ser una casa plural pel que fa a les ofertes i a les persones que hi treballen.

II. Pastoral de la Salut

El bon samarità

MONS. SALVADOR CRISTAU, bisbe auxiliar de Terrassa i responsable de la Pastoral de la Salut de la Conferència Episcopal Tarraconense.

Enguany, la campanya del malalt de l'Església s'emmarca, d'una manera especial, en l'Any de la Fe. L'Església viu i dedica aquest any amb la finalitat d'aprofundir en la fe. Aprofundir i també, sobretot, fer créixer la fe i viure-la com un camí d'autèntica conversió. Per tant, haurà de ser també un any per a reflexionar i aprofundir en el paper de la fe en la Pastoral de la Salut i en tot el que aquesta pastoral significa.

En el Missatge del Papa Benet XVI amb motiu de la Jornada Mundial del Malalt de 2013 es proposa una reflexió al voltant de la paràbola del Bon Samarità i de la frase final de Jesús després d'exposar-la: "Tu vés, i fes el mateix" (Lc 10,37).

Però, què pot o què ha de significar per a nosaltres, en el moment present de la vida de l'Església, la paràbola del Bon Samarità?

En parlar del bon samarità es té la sensació de tornar a una història ja coneguda... És veritat, coneixem la paràbola, però la grandesa del text ens hauria de portar a renovar la nostra experiència d'una fe oberta al germà, especialment al que pateix, el pobre, el malalt. Ens hauria d'ajudar a trobar estímuls provocadors per aquest ampli i complex món de la pastoral de la salut.

La campanya d'aquest any ens ofereix l'oportunitat de rellegir la paràbola i ser continuadors i testimonis d'Aquell que és per a tots el veritable Bon Samarità, que embenia les ferides amb el consol que brolla de la proximitat i que infon pau, serenitat i esperança.

Tots coneixem la paràbola, però de la mateixa manera que ens pot passar amb altres fragments de l'evangeli, això no vol dir pas que haguem assumit el seu missatge, encara que com a paraula de Jesús nosaltres sabem que és Paraula de Déu, veritable revelació que ens fa, en primer lloc, i sobretot de si mateix. Perquè en l'Escriptura és Déu qui parla, i el més important és sempre que ens parla d'Ell mateix. Ho deia el Concili Vaticà II en la Constitució Dogmàtica sobre la Revelació Divina: "Déu va disposar en la seva saviesa revelar-se Ell mateix i donar a conèixer el misteri de la seva voluntat, mitjançant el qual els homes, per mitjà de Crist, Verb encarnat, tenen accés

En l'Escriptura és Déu qui parla, i el més important és sempre que ens parla d'Ell mateix.

al Pare en l'Esperit Sant i es fan consorts de la naturalesa divina." (*Dei Verbum* 2).

És així com en la mateixa revelació podem descobrir que la dimensió de l'amor al germà, a l'altre, forma part de la mateixa fe, que es transforma en vida; vida de l'Església, de la seva essència. El bon samarità és llavors revelació de Déu, de qui és Déu i de com és Déu, i de qui són els altres. Per tant, expressa d'una manera directa i clara quines han de ser les relacions del deixeble de Jesús amb els seus germans.

La dimensió de l'amor al germà, a l'altre, forma part de la mateixa fe, que es transforma en vida.

"Déu veié que tot el que havia fet era molt bo" diu el llibre del Gènesi (Gn 1,31). Però, la mirada de Déu, que és creadora, és també sanadora: Déu veié amb mirada d'amor la seva criatura malalta i sofrent en la foscor a causa del desordre del pecat, i se'n va compadir. Volgué venir Ell mateix a rescatar-nos i guarir-nos. A l'Antic Testament va parlar als nostres pares i aquesta comunicació i revelació ja va ser com una vinguda seva, però una vinguda encara no plena i tampoc definitiva.

La Pastoral de la Salut és acció del Bon Pastor. L'Església acull, acompanya, comparteix, escolta, cerca, ani-

ma, prega i convida a pregar plegats pels germans. És missió del Bon Pastor i, per tant, de la pastoral de l'Església. El bon samarità és Jesús mateix que se'ns presenta com a icona de la pastoral de la salut que l'Església ha dut i continua duent a terme des dels seus orígens, des del principi, seguint les paraules de Jesús: "estava malalt, i em va visitar; era a la presó, i vinguéreu a veure'm" (Mt 25,36).

El bon samarità és Jesús mateix que se'ns presenta com a icona de la pastoral de la salut.

Amb la reflexió centrada, doncs, en la paràbola del bon samarità, reconeixem, com ens recorda el Papa Benet XVI, que ja els Pares de l'Església havien vist en la figura del Bon Samarità al mateix Jesús, i en l'home caigut en mans dels lladres a Adam, la humanitat perduda i ferida pel propi pecat, és a dir, a nosaltres mateixos. "Jesús és el Fill de Déu, que fa present l'amor del Pare, però és també aquell que «es despulla» de la seva «vestidura divina», que es rebaixa de la seva «condició» divina, per assumir la forma humana (cf. Fl 2,6-8) i apropar-se al dolor de l'home, fins *baixar als inferns*, com recitem en el Credo, i portar esperança i llum. Ell no reté amb avidesa la seva igualtat amb Déu (cf. Fl 6,6), sinó que s'inclina, ple de misericòrdia, sobre l'abisme del sofriment humà, per vessar l'oli del consol

i el vi de l'esperança" (Missatge de la Jornada Mundial del Malalt, n.3).

Cita el Papa també alguns sants i homes i dones exemplars del nostre temps que han viscut i ens donen testimoni de viure la malaltia o de donar-se servint als seus germans malalts: "La beata Teresa de Calcuta, per exemple, que començava sempre el dia trobant a Jesús en l'Eucaristia, sortint després pels carrers amb el rosari a la mà per trobar i servir al Senyor present en els que pateixen, especialment en els que «no són estimats ni atesos»".

Sense oblidar a aquella que és model i tipus de l'Església, Maria, Mare del Redemptor i que Benet XVI ens presenta en el mateix missatge com aquella "que va seguir el Fill sofrent fins al suprem sacrifici al Gòlgota. I no va perdre mai l'esperança en la victòria de Déu sobre el mal, el dolor i la mort, i va saber acollir amb la mateix abraçada de fe i d'amor al Fill de Déu nascut a la gruta de Betlem i mort a la creu. La seva ferma confiança en la potència divina es va veure il·luminada per la resurrecció de Crist, que ofereix esperança a qui es troba en el sofriment i renova la certesa de la proximitat i el consol del Senyor" (*idem*, n.4).

Són, per tant, germans nostres que han esdevingut models d'allò que Jesús acaba dient al mestre de la Lleï al final de la preciosa paràbola del bon samarità: «Vés i fes tu el mateix» (Lc 10,37).

La paràbola, en aquest viatge de Jerusalem a Jericó, ens situa en el camí

del sofriment humà, el que travessa avui el nostre món, amb innombrables víctimes de l'esdevenir del nostre temps, persones ferides i necessitats entre les que es troba el món de la salut i la malaltia. Per això, «l'Església, que neix del misteri de la redempció en la creu de Crist, està obligada a buscar la trobada amb l'home, de manera particular en el camí del seu patiment. En aquesta trobada l'home «es converteix en el camí de l'Església», i és aquest un dels camins més importants" (*Salvifici Doloris* 3).

La paràbola, en aquest viatge de Jerusalem a Jericó, ens situa en el camí del sofriment humà, el que travessa avui el nostre món, amb innombrables víctimes de l'esdevenir del nostre temps, persones ferides i necessitats.

Encara hi ha un altre aspecte de la paràbola: la implicació del mateix Déu en el nostre sofriment, implicació que ens compromet, que ens mou a «fer el bé amb el propi patiment». Ens mou a descobrir el valor immens del sofriment viscut humanament i units a Jesucrist: «I us demanem a tots els que patiu, que ens ajudeu. Precisament a vosaltres, que sou febles, us dema-

nem que sigueu una font de força per a l'Església i per a la humanitat» (*Salvifici Doloris* 31).

Així, l'home que cau en mans dels bandolers i que és un home sense nom esdevé símbol de la humanitat sofrent. És un home assaltat, apallissat, despullat, ferit, sense nom. És un home necessitat; de fet, és tot home necessitat. Aleshores, la implicació de Déu, i la del bon samarità, que n'és icona seva, és una entrega i donació gratuïta, perquè l'amor de Déu és do gratuït per a tots, sense excepció.

Reconeixem un lloc privilegiat per als pobres en l'Església, un lloc que sense excloure a ningú vol ser un reflex de com Jesús s'ha unit a ells. Com diu el missatge final del Sínode dels Bisbes de 2012, la presència del pobre i del malalt a les nostres comunitats és misteriosament poderosa: pot canviar a les persones més que un discurs, ensenya fidelitat, fa entendre la fragilitat de la vida, exigeix i mou a l'oració, condueix a Crist en definitiva (*op. cit.* 12).

Jesús ens proposa el bon samarità com a model a imitar, perquè és icona d'Ell mateix: Ell és el Bon Samarità. Recordem un cop més la paràbola: "Quin d'aquests tres et sembla que es va comportar com a proïsme de l'home que va caure en mans dels bandolers? Ell respongué: –El qui el va tractar amb amor. Llavors Jesús li digué: –Vés, i tu fes igual" (Lc 10,37).

Cal deixar que Déu faci créixer en nosaltres la seva imatge i semblança amb les quals hem estat creats i deixar-nos transformar per la seva mise-

ricòrdia. Sí, no és pas que Déu sigui misericordiós de la mateixa manera com pot ser-ho un home; aquell bon samarità, per exemple. Ell és la misericòrdia i nosaltres ens hi hem d'assemblar i hem d'actuar com Ell, perquè Jesús és el rostre de la misericòrdia Divina. Ell és en veritat el Bon Samarità.

*Cal deixar que Déu
faci créixer en
nosaltres la seva
imatge i semblança
amb les quals hem
estat creats i deixar-
nos transformar per
la seva misericòrdia.*

La compassió de Jesús, el seu *partir amb nosaltres*, que es mostra en la paràbola, revela a la humanitat el cor veritable del Pare. El Déu que Jesús revela és el Déu de les Misericòrdies (cf. 2Co 1,3; Jm 5,11). Així, Crist, el Bon Samarità per excel·lència, ungeix els malalts amb els sagraments de l'Església, talment com l'oli i el vi amb què és ungut l'home desconegut, que reposa en l'hostal, que és l'Església.

Nosaltres som cridats a ser presència de Crist, portadors del seu amor i de la seva misericòrdia. Hem d'entendre que el bon samarità és el seguidor fidel de Crist, que ha après bé la lliçó del Mestre sobre l'amor del proïsme i l'ha fet seva (cf. Benet XVI, *Jesús de Natzaret*, vol. I).

En aquest sentit, ja el Papa Joan Pau II, en la Carta Apostòlica *Salvifici Doloris*, citada abans, dedicava els capítols 7 i 8 a la figura del bon samarità. Allí el bon samarità és també l'home tocat per la gràcia de la redempció i convertit en testimoni vivent i fidel de l'Evangelí, imitador de Crist, icona vivent de la misericòrdia de Déu.

Cridats a ser el bon samarità, l'home no pot «trobar la seva pròpia plenitud si no és en el lliurament sincer de si mateix als altres» (*Gaudium et Spes* 24). «Bon samarità és l'home capaç precisament d'aquest do de si mateix». (*Salvifici Doloris* 28).

L'Any de la Fe suposa una oportunitat privilegiada per a intensificar la nostra fe també en aquest sentit: en el servei de la caritat a les nostres comunitats eclesials –parròquies, moviments, diòcesis...– per ser cada un de nosaltres el bon samarità pel que està al nostre costat.

També el Papa Benet XVI plantejava la necessitat que la fe del cristià es tradueixi en servei d'amor en la seva Carta Apostòlica “La Porta de la Fe”: «L'Any de la Fe serà una bona oportunitat per intensificar el testimoniatge de la caritat. La fe i l'amor es necessiten mútuament (...) Molts cristians dediquen les seves vides amb amor a qui està sol, marginat o exclòs perquè en elles s'hi reflecteix el rostre de Crist. Gràcies a la fe podem reconèixer en els qui demanen el nostre amor el rostre del Senyor Ressuscitat i és el seu mateix amor el que ens impulsa a socórrer, cada vegada que es fa present el nostre proïsme en el camí de la vida» (*Porta Fidei* 14).

“Amb paraules encara més fortes –que sempre afecten els cristians–, l'apòstol Jaume diu: «De què servirà, germans meus, que algú digui que té fe si no ho demostra amb les obres? Pot salvar-lo, potser, aquesta fe? Si un germà o una germana no tenen vestits i els falta l'aliment de cada dia, i algú de vosaltres els diu: “Aneu-vos en en pau, abrigueu-vos bé i alimenteu-vos”, però no els dóna allò que el seu cos necessita, de què serviran aquestes paraules? Així passa també amb la fe: si no es demostra amb les obres, la fe tota sola és morta. Potser algú replicarà: “Tu tens fe i jo tinc obres; mostra'm, sense les obres, que tens fe, i jo, amb les obres, et mostraré la meua fe”» (Jm 2,14-18)”.

Certament, és gràcies a la fe que podem reconèixer en els qui demanen el nostre amor el rostre del Senyor Ressuscitat. «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi» (Mt 25,40). Aquestes paraules seves són un advertiment que no s'ha d'oblidar, i una invitació perenne a tornar aquest amor amb què ell té cura de nosaltres. És la fe allò que ens permet reconèixer Crist, i és el seu amor mateix allò que impulsa a socórrer-lo cada cop que es fa el nostre proïsme en el camí de la vida. Sostinguts per la fe, mirem amb esperança el nostre compromís en el món, esperant «un cel nou i una terra nova, on regnarà la justícia» (2Pe 3,13; cf. Ap 21,1) (*ibidem*).

Vull acabar amb un breu homenatge al Concili Vaticà II, ara que celebrem el seu cinquantè aniversari. El Concili va voler donar, al final, un missatge de llum i de consol al món del

sofriment, que és en definitiva el de la humanitat sencera. És clar que és així, perquè tots passem d'una manera o altra pel sofriment, tots som, o hem estat o serem subjectes de la malaltia i de les seves conseqüències. Així, en un missatge als pobres, als malats, a tots els que sofreixen deia el Papa Pau VI en acabar el Concili, el 8 desembre 1965:

El Concili, va voler donar, al final, un missatge de llum i de consol al món del sofriment, que és en definitiva el de la humanitat sencera.

“Per a tots vosaltres, germans que patiu, visitats pel dolor en les seves mil maneres, el Concili té un missatge molt especial. El Concili sent fixos en ell els vostres ulls implorants, brillants per la febre o abatuts per la fatiga. Mirades interrogants que busquen el perquè del sofriment humà i que pregunten ansiosament quan i d'on vindrà el consol. Germans molt estimats, sentim profundament ressonar en els nostres cors de pares i

pastors els vostres gemecs i laments. I la nostra pena augmenta en pensar que no està en el nostre poder el concedir la salut corporal, ni tampoc la disminució dels vostres dolors físics, que metges, infermers i tots els que es consagren als malalts s'esforcen a alleujar el més possible. Però, tenim una cosa més profunda i més preciosa que oferir, l'única veritat capaç de respondre al misteri del sofriment i de donar-vos un alleujament sense engany: la fe i la unió a l'Home de dolors, Crist, Fill de Déu, crucificat pels nostres pecats i la nostra salvació. Crist no va suprimir el sofriment i tampoc ha volgut desvetllar enterament el seu misteri: el va prendre sobre si, i això és força perquè nosaltres compreguem tot el seu valor. Oh vosaltres que sentiu més pesadament el pes de la creu! Vosaltres que sou pobres i desamparats, els que ploreu, els que esteu perseguits per la justícia, vosaltres sobre els quals es calla, vosaltres els desconeguts del dolor, tingueu ànim; sou els preferits del Regne de Déu, el regne de l'esperança, de la bondat i de la vida i vosaltres sou els germans de Crist pacient, i amb ell, si voleu, salveu al món. Heus aquí la ciència cristiana del dolor, l'única que dona la pau. Sapigueu que vosaltres no esteu sols, ni separats, ni abandonats, ni inútils; sou els cridats per Crist, la seva viva i transparent imatge. En el seu nom, el Concili us saluda amb amor, us dona les gràcies, us assegura l'amistat i l'assistència de l'Església i us beneeix”.

La pastoral de la salut a la parròquia

J.M. FERNÁNDEZ, laic coordinador de la Pastoral de la Salut a la Parròquia de la Garriga i a l'Arxiprestat de Montbui-Puiggraciós (Bisbat de Terrassa).

La parròquia és el lloc en el que la “missió de l'església” arriba a la gent, per mitjà també dels laics catòlics que en ella hi professen la seva fe, acompanyada sempre del desig sincer i compromès d'anunciar la Bona Nova amb un profund esperit de servei al proïsme.

Els documents del Concili Vaticà II, *Sacrosanctum concilium* (42a), *Lumen gentium* (26a) i *Apostolicam actuositatem* (10ab) ens confirmen que avui en dia la parròquia ve a ser el camí del seu ministeri pastoral ordinari.

En relació amb la Pastoral de la Salut, l'Església, mitjançant les parròquies, ha d'informar i conscienciar sobre la situació sanitària local, que forma part de la vida quotidiana de tots els fidels, ja que ells, coneixedors de totes les necessitats de l'entorn parroquial, són sens dubte, la riquesa de la parròquia.

Així doncs, la comunitat cristiana haurà d'apropar-se al malalt, tal com Jesús va fer-ho amb els seus miracles que no únicament curaven el cos sinó també l'ànima. Per entendre el que té a veure l'Església amb la salut ens podem referir a les missions que Jesús va confiar als deixebles i als apòstols. En el capítol 10 de Sant Lluc, són en-

viats a curar les malalties (Lc 10,9) i en el capítol 16 de Sant Marc, Jesús diu als apòstols, quan definitivament els hi envia, que curin les malalties (Mc 16,18).

La comunitat cristiana haurà d'apropar-se al malalt, tal com Jesús va fer-ho amb els seus miracles que no únicament curaven el cos sinó també l'ànima.

Les curacions de Jesús en els evangelis

A l'evangelí de Sant Marc hi trobem els següents miracles: guarició de la sogra de Sant Pere, guarició del paralític que baixen des del sostre amb una llitera, resurrecció de la filla de Jaire, guarició del sord mut, del cec de Betsaida i d'un lepros.

En el de Sant Mateu hi trobem les curacions del servent del Centurió, de dos cecs, de la dona amb hemorrà-

gies, del sord mut i dels dos cecs de Jericó.

En el de Sant Lluç hi trobem la resurrecció del fill de la viuda de Naím, la curació de la geperuda a la sinagoga, de l'hidròpic i de deu leprosos.

Sant Joan a l'evangeli ens presenta la guarició del fill del Centurió, del paralític de Betsaida, d'un cec i la resurrecció de Llätzer. En total, els evangelis ens parlen de vint-i-un miracles, tot tenint en compte, però, que sovint alguns evangelistes es refereixen als mateixos.

En aquestes narracions hi descobrim certs elements que retrobem en el procedir de Jesús i que hauran d'estar sempre presents en la Pastoral de la Salut per constituir-ne la seva direcció en la recerca del camí evangèlic:

Tocar Déu, veure Déu, sentir a Déu, la resurrecció, la salvació, les virtuts teològiques de la fe, l'esperança i la caritat, l'oració, la lloança, l'agraïment, l'amistat, la compassió, el perdó, la identificació personal del malalt, la delicadesa...

Hi ha, però, un evangeli en el que es defineix quina ha de ser l'actitud dels membres de la Pastoral de la Salut; em refereixo al de Sant Mateu: *"Estava malalt i em vareu visitar"* (Mt 25, 36). Aquesta curta, però profundament colpidora, frase de l'evangeli de Mateu ens diu el que el Senyor vol i espera de nosaltres.

El missatge del Papa Benet XVI, amb motiu de la "XXI Jornada mundial del malalt", l'onze de febrer de

2013, ens ho confirmava dient-nos: *"Tu ves i fes el mateix"* (Lc 10, 37). El Sant Pare recalca, molt especialment, que la Pastoral de la Salut ha de caracteritzar-se, principalment, per la pregària i la compassió, l'ofrena dels sofriments pel bé de l'Església i el reconeixement del Crist en el germà malalt. En aquest text, Benet XVI ens convida també a meditar sobre la figura del Bon Samarità, sobre una paràbola amb validesa actual en l'acció de l'Església en el camp de la salut, de la malaltia i del sofriment.

Amb els seus gestos i les seves paraules, Jesús manifestà el gran amor de Déu per totes les persones i, molt particularment, per les que estan malaltes i sofreixen. El Sant Pare ens remarca la conclusió de la paràbola del Bon Samarità quan Jesús ens diu *"Tu ves i fes el mateix"*. És una ordre incisiva, ja que avui en dia les paraules indiquen quin ha de ser el comportament de qualsevol deixeble envers cadascú i, molt particularment, envers aquells que necessiten cures.

És meditant l'acció de Jesús quan ens adonem de l'amor infinit de Déu i que ens en sentim cridats a manifestar la nostra solidaritat amb aquells que estan o se senten ferits en el cos o en l'esperit.

És meditant l'acció de Jesús quan ens adonem de l'amor infinit de Déu.

Aquesta capacitat d'estimar, però, no depèn únicament de nosaltres mateixos, depèn sobretot de la nostra relació amb Crist portant una vida plena de fe. D'aquí en brolla el deure de tot cristià, de ser un Bon Samarità. La carta apostòlica *Salvifici Doloris* ens diu que tot aquell que s'apropa al sofriment dels altres amb sensibilitat i que es commou davant la desgràcia del proïsme, actua en certa manera, com les mans de Déu.

En el nucli de l'ensenyament en la Pastoral de la Salut hi ha Crist que sofreix dins d'aquells que sofreixen; el nostre sofriment és el seu sofriment i així es transforma en el goig de la resurrecció.

Fetes totes aquestes consideracions, perquè la Pastoral de la Salut a la parròquia es pugui constituir, calen una sèrie de condicionaments que afecten, principalment, a les persones que volen participar-hi, a la seva formació, a la pregària i també a l'organització interna.

Les persones, els voluntaris de la Pastoral de la Salut, és per la fe que visitem els germans i germanes malalts/es tot vivint l'esdeveniment de la visita en el mateix esperit que Jesús. Aportem i rebem. Repartim o bescanviem. Preguem en el camí d'anada i donem gràcies en el camí de retorn. Si cal, fem silenci i preguem amb el malalt durant la visita. Ni poc ni massa, segons el seu estat d'ànim, sense molestar ni incomodar.

Cada trobada, cada visita, és un moment de gràcia, un moment de "creació", un intercanvi de mirades,

un intercanvi d'experiències que sovint ens emocionen. Durant les visites ens omplim de paciència, no preguntem i evitem donar solucions ja que no podem esperar-ne resultats immediats.

Cada trobada, cada visita, és un moment de gràcia, un moment de "creació", un intercanvi de mirades, un intercanvi d'experiències que sovint ens emocionen.

El més important en les nostres visites són la nostra mirada, el nostre somriure, els nostres gestos, la nostra manera d'agafar-los-hi la mà, les nostres paraules... *Això és "gràcia"!*

L'Esperit Sant és qui ens acompanya, qui viu en nosaltres; és el que ens permet fer de les nostres visites una "obra d'art". Permetre al malalt d'expressar-se lliurement. Trobar les paraules, els gestos, les actituds que convenen a cada instant. *Això és "art"!*

Estem visitant el malalt en resposta a una crida, complim una missió d'Església, en resposta a la missió de Crist. Amb el nostre servei de visites als malalts som portadors de la Bona Nova. No podem dir-ho sempre d'una forma explícita, però amb la nostra

forma de ser ens endinsem en la mort i la resurrecció de Crist. Això és “*missió*”!

Només Déu pot donar la força, però podem ajudar un deprimit. Només Déu pot donar la joia, però podem somriure a tots. Déu, tot sol pot fer-ho, però prefereix comptar amb nosaltres.

Cada voluntari visitador té la seva pròpia forma o manera de visitar els malalts, segons la seva experiència i el seu camí recorregut. No obstant això, tots anem cap el mateix ideal.

Així, doncs, per cenyir-nos a la parròquia podríem definir la Pastoral de la Salut com la presència de l'Església a través dels seus pastors, bisbes, preveres i diaques, religioses i religiosos i també dels grups de voluntaris laics en els que hi hem d'incloure els professionals de la salut, que amb les seves accions, com a testimonis de tota la comunitat cristiana, tenen com a objectiu evangelitzar el món sanitari fent present en ell l'acció curativa i salvífica de Crist amb la força de l'Esperit Sant, ja que sense la seva presència l'acció pastoral no seria possible.

És, en definitiva, el compromís de l'Església en el món de la salut, a través de les seves parròquies, per donar resposta al manament del Senyor: *“Jesús va cridar els seus dotze deixebles i els donà poder de treure els esperits malignes i de guarir malalties i xacres de tota mena” (Mt 10,1)*

Són molts els objectius de la Pastoral de la Salut a la parròquia, però

cenyint-nos a les accions parroquials més bàsiques podríem dir que els principals són:

- Encoratjar els malalts, ajudant-los a valorar i acceptar la seva situació tot acompanyant-los amb la pregària i els sagraments.
- Reconfortar els discapacitats, ajudant-los a recuperar el sentit de la vida dintre de les seves invalideses tot dignificant la persona com a creació de Déu.
- Apropar-se molt especialment als malalts marginats, sovint exclosos de la nostra societat, i que necessiten un ajut molt especial: drogo-dependents, malalts de la SIDA, malalts en les presons, malalts terminals sense família, etc.
- Ajudar les famílies a viure la malaltia dels seus éssers estimats sense traumes i acompanyar-los en el dol si el procés acaba en defunció.
- Fomentar la humanització del tractament dels malalts, col·laborant amb els diferents estaments, públics o privats, amb els hospitals, les residències geriàtriques i tots els organismes compromesos amb la salut i l'assistència sanitària als malalts en l'àmbit de la parròquia.
- Vetllar constantment per la formació de les persones, tant les directament involucrades en la Pastoral de la Salut com també els professionals, donant-los-hi pistes per una constant millora

dels projectes sòciosanitaris.

- Finalment, però com a punt molt important, sensibilitzar i fomentar dins del territori la formació de grups de Pastoral de la Salut en altres parròquies a través dels diferents organismes pastorals (diocesans, arxiprestals i parroquials).

Entrant en l'àmbit parroquial, intentaré exposar un exemple de constitució i funcionament de la Pastoral de la Salut en una parròquia, concretament, la Parròquia de Sant Esteve de la Garriga.

Es va impulsar, des de la parròquia, la Pastoral de la Salut per poder apropar a la comunitat cristiana aquelles persones que pel seu estat físic, no podien freqüentar les activitats, molt en especial, l'Eucaristia.

Els nostres objectius eren:

- a) Formar un grup de voluntaris.
- b) Organitzar les visites de malalts a domicilis.
- c) Organitzar les visites a residències.
- d) Dur la comunió a domicilis i residències
- e) Organitzar actes per malalts i ancians durant l'any, com per exemple, misses de germanor, animació a les residències, etc.

Actualment, la Pastoral de la Salut d'aquesta parròquia té una identitat

pròpia, és a dir, que funciona amb regularitat i, de mica en mica, ha anat ampliant les seves accions.

Ja des de l'inici teníem molt clar que la nostra missió és purament apostòlica, d'acompanyament amb amor, diàleg, pregària i sagraments per estar al costat del malalt i la seva família transmetent-els-hi la Paraula de Déu, manifestada en Crist.

Hem tingut sempre cura quan s'ha tractat d'acceptar un nou voluntari, de fer-li entendre i comprendre que la nostra missió va molt més enllà de la del simple visitador amical de malalts. No som una ONG, som quelcom més, ja que a la Pastoral de la Salut les dones i els homes que hi participem hem de ser instruments de misericòrdia sempre i quan sapiguem integrar i desenvolupar els verbs que la sintetitzen en el seu vocabulari:

-Què puc FER pel malalt ?

-Què puc COMUNICAR al malalt?

-Què puc SER pel malalt?

-Què puc APRENDRE del malalt?

Així doncs, el més important de tot és que cada voluntari tingui ben clar quina ha de ser la seva actitud com a cristià en les seves actuacions.

Revisant el que diu el Concili Provincial Tarraconense, referint-se a la missió del laic en la pastoral, podem llegir: "reconeix que la participació del laicat en la missió evangelitzadora és una de les prioritats i un dels reptes més importants de l'Església con-

temporània. Els laics i laïques són cristians incorporats a Crist pel baptisme; constituïts com a Poble de Déu; participants a la seva manera de la funció profètica, sacerdotal i reial de Jesucrist; exerceixen la missió de tot el poble cristià en l'Església i en el món a través dels seus carismes diversos”.

Ens diu també que cal realitzar una tasca de conscienciació i de formació de tots els cristians i cristianes de cara a viure amb coherència la fe i la vida, a poder donar raó de l'esperança i a testimoniar l'amor de Déu.

Per això, el Concili fa una crida urgent a tots els subjectes de la pastoral, d'una manera molt especial als preveres, als diaques, als religiosos i religioses, i als laics i laïques que exerceixen responsabilitats: a mantenir una voluntat eficaç que tot el laïcat prengui consciència de la seva responsabilitat evangelitzadora allà on se trobi. Recomana també que els cristians laics idonis –homes i dones– siguin cridats a exercir missions pastorals.

Dit això, doncs, i donant per entès que els voluntaris que integren aquesta pastoral són persones idònies per a col·laborar en nom de tota la comunitat cristiana, exposarem ara la part organitzativa de la Pastoral de la Salut a la parròquia.

Com que les activitats són molt diverses es va acordar que calia formar grups diferents que en el decurs del temps serien rotatoris, ja que el voluntariat ha d'estar disposat i preparat per efectuar de forma normal qualsevol tasca, a excepció d'aquelles que necessiten un tractament especial

com ho és per exemple la comunió, que a més d'una preparació exquisida necessita l'autorització del rector de la parròquia.

Un factor important és la previsió de reunions, misses, visites, actes, etc. perquè tothom pugui organitzar el seu temps sense necessitat d'improvisar. Cal tenir sempre un gran respecte pel temps que el voluntari dedica al servei dels altres. Nosaltres establim un calendari per tot el curs que ens ajuda molt per obtenir la màxima participació de tothom.

Accions en els domicilis: les visites

Com localitzem les persones?

Aquesta és una tasca important. Sovint, a través dels grups parroquials, com Càritas (el rebost, el rober i el reforç escolar), catequesi, grups de matrimonis, etc. coneixem malalts i persones ancianes que viuen soles i que no surten de casa per problemes físics.

Totes aquestes persones poden necessitar el nostre acompanyament i ajut.

Cal però, que ens preguntem contínuament quantes altres persones que no coneixem es troben en situacions semblants. Si no ens preocupem de cercar-les podem caure en la rutina de visitar sempre els mateixos tot oblidant els altres.

Els contactes propers amb els serveis municipals d'assistència social, amb el CAP, els hospitals i amb les

residències, ens han ajudat sovint a trobar aquestes altres persones que no coneixíem encara i que finalment hem pogut ajudar i acompanyar.

Quan localitzem una persona a la que voldríem visitar per primer cop, sovint ens preguntem com fer-ho. En realitat, la nostra experiència ens demostra que cal un temps de preparació abans d'anar al domicili i alguns dels camins a seguir han estat les trucades telefòniques en les que ens interressem per la seva salut, l'enviament d'una felicitació el dia del seu sant, aniversari, Nadal o qualsevol altra festivitat, en nom de la comunitat cristiana de la parròquia. La recepció d'una carta sempre ha estat molt ben acollida per part d'aquestes persones que ja no reben cap tipus de correspondència. En aquest sentit, a les reunions recordem sempre que cal evitar els individualismes, és a dir que sempre visitem en nom de la parròquia, de la comunitat cristiana, i no ho fem a títol personal.

Com organitzem i fem les visites?

En funció de la quantitat de persones a visitar i de la disponibilitat de voluntaris organitzem un programa de visites que, de mitjana, ve a ser d'una o dues al mes. Procurem fer grups de tres voluntaris que visiten el malalt, normalment de dos en dos, i així es van alternant; ja que més de dues persones en una sola visita no és gens recomanable.

Les visites s'anuncien prèviament les primeres vegades i després, quan ja coneixem els hàbits de la persona,

quasi bé sempre podem anar-hi directament.

Durant la visita de seguiment del malalt, que és d'acompanyament i que va molt més enllà d'una simple visita amistosa, deixem que sigui ell qui l'encarri: cal saber escoltar, cal deixar que la persona es desfogui. Sovint, ja sigui perquè viu sola o perquè la família és sovint fora de casa per feina o altres qüestions, fa que aprofiti la nostra visita per explicar-nos les seves inquietuds. Cal que siguem sempre molt pacients; això no vol pas dir que no hem de parlar, ans al contrari, però sempre seguint el fil de conversa del malalt; ell és qui sap de què vol parlar. Molt sovint per la persona malalta, deixar sortir les angoixes i les frustracions li suposa un gran respir, una anhelada d'esperança; tenir la possibilitat d'explicar i compartir el que el turmenta interiorment li proporciona una gran relaxació.

També, molt sovint, l'acompanyament en el silenci és molt ben rebut; si el malalt ho vol així, aquestes estones han de ser de pregària interna. L'escolta és la base de la comunicació. Una part essencial de la nostra activitat està

L'acompanyament en el silenci és molt ben rebut; si el malalt ho vol així, aquestes estones han de ser de pregària interna.

en les relacions interpersonals en les que la nostra capacitat i qualitat en escoltar és fonamental. Es basa en la capacitat d'acollir l'altre, la voluntat de rebre el punt de vista de l'interlocutor tot guardant les distàncies per les emocions. Escoltar no és fàcil i requereix l'atenció de tots els nostres sentits per descriptar la potència de les nostres comunicacions, i això no es pot improvisar

Amb molta habilitat, en funció de la persona, i amb molt de respecte, procurem sempre fer-li entendre que el sofriment és una gran ocasió per aprofundir en l'experiència de Déu, un Déu que sofreix amb nosaltres, i compartint aquest sofriment amb Ell aprenem a estimar com Ell. Procurem sempre en les visites, que la nostra presència ajudi a fer-li revifar en el seu interior les ganes de viure i trobar sentit a allò que li passa.

Dit així, sembla fàcil i senzill però sabem que no ho és; malgrat tot, hem de ser sempre conscients de la nostra missió apostòlica i actuar com a bons cristians de manera que el malalt se senti valorat, estimat i comprès.

Després de cada visita és recomanable resar una pregària d'acció de gràcies conjuntament amb el malalt o nosaltres sols al seu costat si ell està cansat.

Com organitzem les visites a residències?

A la nostra població no hi ha cap hospital però hi tenim quatre residències o geriàtriques i mantenim una bona relació amb les respectives direc-

cions, tot tenint present les diferències de criteri peculiars de cada una d'elles.

Les visites es fan en grups de quatre a sis voluntaris al mateix temps i que, un cop dins, es poden repartir per diferents indrets entre els malalts. Aquestes visites les fem en funció d'un calendari establert prèviament tot procurant que sigui sempre el mateix dia de cada mes. Les actituds amb els malalts són les mateixes que hem explicat anteriorment pels que estan als domicilis particulars.

En les residències, ens cenyim a la normativa de cada una i respectem els seus horaris, així com també les normes particulars, costums o hàbits de cada una d'elles. És importantíssim vetllar contínuament per la bona relació amb la direcció i també amb les cuidadores.

Actualment, i tenint en compte els problemes que es poden derivar d'accidents dintre de les residències pel que fa a possibles responsabilitats civils tenim en estudi una assegurança col·lectiva per a tots els voluntaris. Tot i això els voluntaris ens abstenim de manipular les persones, de donar menjar o beure, i de qualsevol acció que pugui comportar un risc. Davant de qualsevol requeriment del malalt avisem al personal tècnic del centre.

Dur la comunió a domicilis

La comunió a domicilis es duu per grups de dos o tres voluntaris i també mensualment. En cada grup hi ha un responsable, autoritzat pel rector de la parròquia, que és qui dirigeix la cele-

bració i reparteix la comunió. A la litúrgia cal donar-li tota la importància i dignitat que es mereix, per la qual cosa cal tenir en compte una formació permanent.

Sempre insistim molt sobre el fet que la comunió és el més important i cal, per tant, preparar-se bé abans d'entrar a la casa.

Per dur la comunió a un domicili ens proveïm d'un corporal que estenem damunt d'una taula o superfície plana, com tauleta de nit, calaixera, etc. i el més a prop possible del malalt; al mig hi posem el pixis i en un costat una creu.

A continuació, fem la celebració de la litúrgia de la Paraula i li donem la comunió i, si és possible, fem que també hi participi algun familiar o amic que es trobi a la casa en aquell moment. El fet d'haver-hi més persones dóna un sentit més comunitari. Quan hem acabat la litúrgia completament i ho hem endreçat tot, destinem el temps que calgui per fer una estona d'acompanyament i escolta al malalt.

Dur la comunió a les residències

La comunió a les residències es duu també mensualment i sempre el mateix dia. És molt important recordar-ho abans a la direcció o a les cuidadores perquè ho puguin preveure en la seva organització interna.

Procurem respectar molt bé els horaris per evitar que qualsevol activitat del centre pugui entorpir la celebració. Si es fa al migdia, que sigui ben abans del dinar, i si es fa a la tarda, que ho sigui del berenar.

A les residències, reunim tots els malalts que no estan enllitats i que volen rebre l'Eucaristia en una mateixa sala en la que hem preparat una taula amb unes tovalles i el corporal al centre, un ciri encès i una creu; aquí utilitzem un copó petit oferint tot junt un aspecte força cerimoniós i molt digne.

Els grups de voluntaris a les residències són d'unes sis persones que, a excepció del qui celebra la litúrgia, es reparteixen entre els malalts. Les lectures i les pregàries, sempre procurem que no siguin massa llargues i siguin molt entenedores. Les preparen i llegeixen els voluntaris. Un cop acabada la celebració de la Paraula, ens quedem compartint una bona estona amb tots els residents.

Un punt important perquè les coses funcionin bé a les residències és estar en bona relació amb la direcció i també amb les cuidadores; a aquestes, quan podem, de tant en tant, els hi duem caramels o bombons; sembla una nimietat, però és realment molt important rebre el seu suport per bellugar tots els malalts de lloc i atendre'ls durant la litúrgia.

Als malalts que estan enllitats els portem la comunió en acomiadar-nos dels altres.

Activitats pels malalts

Realitzem durant el curs diverses activitats conjuntament entre la Pastoral de la Salut i l'Hospitalitat de Nostre Senyora de Lourdes. A continuació, les enumerem i expliquem:

1) *Unció dels malalts*

La Unció dels malalts es fa cada any. Prèviament, fem una catequesi a cada residència i a domicilis perquè els malalts compreguin bé el sentit i valor d'aquest sagrament. Per a una millor comprensió, varem editar un fulletó explicatiu que repartim uns dies abans.

2) *Missa de germanor*

Aquesta Eucaristia es celebra cada tres mesos a l'Església parroquial i hi participen tots els malalts que poden sortir al carrer, tant si van en cadires de rodes com no, i que acostumen a ser una cinquantena. Els grups de voluntaris, prèviament organitzats, acompanyen els malalts que tenen dificultats per caminar amb cotxes particulars. Els que poden anar a peu i amb cadires de rodes, altres voluntaris els acompanyen fins a l'església.

A nivell organitzatiu, i per evitar que algun es perdi per desorientació en un moment donat, tots van amb una identificació penjada al coll, de diferent color en funció de la residència de la que vénen, o si ho fan de domicilis particulars.

Els mateixos voluntaris que els acompanyen a l'església tenen la responsabilitat de retornar-los després.

A l'església, les cadires de rodes es col·loquen als primers rengles i als següents s'hi posen els altres malalts, és a dir, tots en lloc preferent perquè hi vegin i sentin bé, aconseguint així una millor participació. Aquests dies les homilies estan es-

pecialment dedicades a ells, així com també les pregàries, que preparades pels voluntaris són llegides pels mateixos malalts.

Després de l'Eucaristia i abans de retornar-los als seus domicilis, els voluntaris els hi oferim un pica-pica en la sala d'actes. Procurem d'aquesta manera que la diada sigui per tots ells un dia de festa.

3) *Animació a les residències*

Cada trimestre oferim una tarda d'animació en una de les quatre residències del poble. Per dir-ho d'una forma més planera: hi muntem una festa.

Una d'elles, per exemple, va consistir en la projecció d'una pel·lícula que narrava les aparicions de Lourdes, amb reportatges dels pelegrinatges.

Aquesta projecció es va fer en una sala de la residència en la que reunírem els malalts amb la col·laboració de les cuidadores.

Després de la projecció, van berenar amb coca i suc de fruites que portàvem nosaltres.

Al final, es va cloure l'acte amb una pregària i una breu reflexió sobre la malaltia física, l'espiritual i la cura-ció que per aquesta última hi podem trobar a Lourdes i a través de la pregària constant.

4) *Diada de Sant Jordi*

Ja és habitual que per aquesta diada els voluntaris ens reunim i ens or-

ganitzem per visitar tots els malalts de domicilis particulars i residències per fer-los obsequi de la rosa de Sant Jordi. Per a la gran majoria d'ells, rebre la rosa en aquesta diada tan assenyalada és motiu d'alegria i d'apropament; en definitiva, d'estimació per part de tots els qui pretenem crear aquest clima de proximitat i d'escalf que no deixa de ser també una acció d'apostolat.

5) Diada de germanor amb l'Hospitalitat de Ntra. Sra. de Lourdes

Com que en els actes generals col·laborem amb l'Hospitalitat de Ntra. Sra. de Lourdes, cada 2n. diumenge de maig també ho fem assistint amb els malalts a la Missa solemne, igual que les misses de germanor, però aquest dia, amb una tarda sencera de festa.

Com que aquesta diada és ja força coneguda al poble, hem aconseguit la col·laboració de l'Ajuntament, que ens deixa un autocar adaptat per cadires de rodes i també una escola municipal en la que s'hi ofereix un dinar elaborat totalment pels mateixos voluntaris i que subvencionem amb les aportacions de molts botiguers que ens donen menjar.

Durant tot el dinar un disc-jockey anima contínuament la festa amb música i aprofitem després de les postres per repartir regals per a tothom, que hem anat recollint dels particulars i botigues durant el decurs de tot l'any.

El fi de festa és per ballar, voluntaris i malalts, fent-ho també amb alguns que van en cadires de rodes.

El clima que es respira en aquest tipus d'actes és realment engrescador, perquè convivint durant unes hores de germanor poden oblidar, encara que només sigui durant una estona, els mals i els sofriments que regularment pateixen en el dia a dia.

6) Dinar de Nadal

Uns dies abans del 25 de desembre fem sempre el tradicional dinar de Nadal en el que hi participen unes cent persones, a més dels voluntaris, dels responsables del transport de malalts en cotxes i cadires de rodes, del servei de taules i del d'animació.

El dinar que els oferim és la tradicional escudella i carn d'olla que servim els voluntaris vestits de pare Noel durant tota la festa.

A les postres, comença un espectacle d'animacions fetes també per voluntaris i consistents en cants, esquetxos còmics, representacions, etc.

Després del dinar, els fem el "caga tió" en el que ja per tradició hi ha un regal per cada malalt. En aquest cas, el regal és sempre el mateix per a tothom.

El final de festa consisteix tradicionalment en una cantada de Nadales, molt participativa, ja que cada persona ha rebut un full amb les lletres.

7) Regal de Nadal 22 desembre

Per tancar l'any, cada 22 i 23 de desembre repetim una mica el que fem en la diada de Sant Jordi, és a dir que visitem els malalts de domicilis particulars i residències, però en aquesta ocasió per desitjar-los el bon Nadal tot

entregant a cada un d'ells, un petit obsequi i una nadala.

Conclusió

Totes aquestes activitats requereixen una organització, una coordinació i una preparació; aspectes tècnics tots ells, però necessaris i imprescindibles per un bon funcionament.

Per assolir els nostres propòsits, cal tenir present també que són factors importantíssims la formació i la humilitat per saber acceptar les exigències del treball en equip de tots els membres de la Pastoral de la Salut. Amb això vull dir que no hem d'oblidar mai que sovint hi ha grups de voluntaris molt engrescats en projectes fantàstics que no funcionen i que de mica en mica es van fonent per manca d'uns mínims de formació i d'organització.

Des del principi, en que només érem tres persones a la Pastoral de la Salut, hem procurat sempre establir uns programes i uns calendaris de treball amb els seus corresponents objectius. Això que, a primer cop d'ull, pot semblar una acció d'organització comercial, ens ha ajudat molt a tirar endavant.

Pel nostre funcionament intern fem una reunió general de voluntaris, (actualment en som 19) cada 2n dimecres de mes, seguint sempre l'ordre del dia preestablert i amb una pregària en començar i una altra en acabar, ja que és a través de la pregària que rebem l'alè de l'Esperit Sant que ens guia.

Una setmana abans de la reunió general mensual en fem una als membres de la junta, que està constituïda pel rector, una religiosa i dos laics, en la que establim un ordre del dia que és el que ens permetrà de comentar els diferents punts amb el mínim de temps possible.

No oblidem mai que fer de voluntari és destinar una part del nostre temps als altres, i aquest temps és molt valuós perquè tothom té obligacions pròpies a les que ha de renunciar per assistir a les reunions uns dies determinats a unes hores concretes. Així doncs, procurem sempre que els temes a tractar estiguin previstos, per evitar interrupcions inútils, reservant pel final els precís i preguntes.

Pel que fa al temps que dediquem als malalts, tots tenim molt clar que ningú no ha de fer més del que pot en funció de les seves disponibilitats. Qualsevol sobreesforç podria anar en detriment de la nostra missió apostòlica amb el perill de convertir-la en una tasca feixuga i despersonalitzada que ja res tindria a veure amb el nostre principal objectiu: ser testimonis del Crist, aportant als malalts i a les seves famílies el temps necessari per escoltar, comprendre, estimar i consolar. A més, no hem d'oblidar que ells ens donen molt dels seus valors i riqueses de les quals nosaltres hem de ser transmissors a les nostres comunitats per fer-los presents.

El voluntari de la Pastoral de la Salut, independentment dels seus valors cristians i conviccions pròpies de servei als malalts com a missatger de la Paraula de Déu, necessita formació

permanent igual que com en el dia a dia tots la necessitem pels nostres treballs professionals.

Dins d'aquesta dinàmica, a la nostra parròquia vàrem iniciar un curs de formació que ha constat de 22 capítols (un cada mes) i abans n'haviem organitzat d'altres, com per exemple: conferència "Ser i fer de voluntaris", curset "Acompanyament en el dol" (3 sessions), conferència "Voluntats anticipades i testament vital", curset "Tècniques de mobilització de malalts i estratègies de comunicació i relació personal", conferència "Les altres religions"...

Tota aquesta activitat que hem relatat requereix, sens dubte, l'entrega màxima de tot el voluntariat per aconseguir la fe que ens ajuda a dur a bon terme els nostres propòsits d'apostolat.

Únicament, a través de la pregària aconseguim enfortir i renovar la nostra fe, que en tot moment ha de ser ferma i consolidada ja que la malaltia, amb la que hem de conviure tan a prop, i la mort que veiem aparèixer tan sovint, la podrien fragilitzar. La pregària és l'aliment indispensable per aquesta fe que volem mantenir.

També en cada començament i final de curs ens reunim per fer un recés d'un dia, en el que posem en mans del Senyor els nostres projectes pel

proper curs i en l'últim donem gràcies per tots els dons rebuts durant el curs.

Com a conclusió final, diria que no és bo voler fer el camí tot sols, cal posar-se desinteressadament i amb humilitat en mans del Senyor, com a instruments seus que som i deixar-se portar per l'Esperit que ens guia. Cal pregar i demanar la gràcia per tot el grup de voluntaris, i pregar també plegats en comunió. Cal també organitzar-se tant com es pugui per no malbaratar el temps del que els voluntaris es desprenen per posar-lo al servei dels altres. I també cercar la formació permanent, assistint a cursets, llegint a casa... i sortir al carrer per cercar el malalt que ens necessita.

Fer costat a la família, que també pateix. Col·laborar amb els altres grups parroquials; per tal de no tancar-se en el propi grup. Saber captar els valors i les riqueses dels malalts i aportar-los a la nostra comunitat perquè tothom els conegui.

Esperem que la nostra experiència i el relat de les nostres actuacions serveixin per enriquir una mica els vostres projectes, que també són els nostres igual com els nostres ho són vostres, ja que tots som servidors del Senyor. Acabem aquest article amb la pregària que fem per a preparar la visita als malalts.

Pregària per abans de visitar el malalt

Senyor Jesús, durant la teva vida a la terra.
has mantingut la mirada de la tendresa de Déu entre els homes.
Ara que t'has fet invisible
ens pertoca a nosaltres, els teus deixebles,
mostrar la teva mirada lluminosa.
Ara que m'has encomanat la deliciosa tasca
d'acompanyar els malalts,
t'adreço aquesta pregària:

Acull aquest servent teu, Senyor Jesús,
esborra'm en Tu.
Fes-me transparent en la teva presència
i ensenya'm a ser el somriure de la teva bondat,
ja que a través meu, és a Tu que retrobaran al seu cor.
Inspira'm constantment, Senyor,
per adoptar l'actitud correcta, les paraules a dir
i els silencis a observar.
Ensenya'm a escoltar-los sense interrompre'ls.
Ajuda'm a atrevir-me acaronar-los
i agafar-los les mans.
Serà així quan seré per a ells un camí que els porta cap a Tu.

La pastoral de la salut al segle XXI

MN. ALFONS GEA, coordinador interdiocesà de Pastoral de la Salut de la Tarraconense.

La Pastoral de la Salut és anunci de la misericòrdia de Déu encarnada en Jesús.

Jesús anuncia el Regne guarint malalts, (Mt, 4, 23). La Pastoral de la Salut és anunci de la misericòrdia de Déu encarnada en Jesús. Per tant una Església viva participa de la missió de guarir amb fets i amb paraules. La persona és cos, ment, afectivitat, entorn social i espiritualitat. La malaltia suposa un trencament de l'equilibri bio-psico-social. El llenguatge de l'amor i l'acompanyament vers el sentit són les eines que fa servir la Pastoral de la Salut.

La malaltia suposa un trencament de l'equilibri bio-psico-social.

Podem dir que és Pastoral de la Salut qualsevol acció que des de la fe porta a guarir l'altre amb l'oli del consol i el vi de l'esperança. Sempre ha

existit i sempre hi serà amb la missió de l'Església. Són moltes les congregacions religioses i els moviments de laics que tenen com a carisma tenir cura dels malalts; no és objectiu d'aquest article parlar-ne.

La Pastoral de la Salut com a departament de la pastoral organitzada de l'Església té una història petita. A casa nostra a l'any 2014 celebrarem la XXV Jornada Interdiocesana.

Hem fet un esquema, adequat a les dimensions dels articles de la revista. Som conscients que el tema és més ampli i requereix més matisos. De tota manera esperem que ajudi a la reflexió.

En primer lloc és important tenir present el marc legal on ens movem. Hi ha l'Acord Marc, fruit dels acords entre la Santa Seu i l'Estat Espanyol, que no només ens permet ser als hospitals, com qualsevol altre grup religiós, sinó que els convenis obliguen a la xarxa pública a dotar d'uns equipaments i persones per respondre a les necessitats espirituals i religioses del personal, familiars i malalts catòlics i aquells que sense ser-ho lliurement ho demanin. Dic això perquè si algun dia es modifiquen els acords, afectarà als serveis religiosos. De moment, encara els fem servir no només per exigir la dotació de personal en la creació de

nous hospitals, com en la defensa de la capella com un lloc propi, quan es vol suprimir o canviar per un lloc aconfessional.

Són documents diferents, l'Acord Marc és un document jurídic i l'altre, la Guia, és orientatiu, encara que seguint el que marca la llei. Fa poc un bisbe no català es va sorprendre que no ens deixessin les llistes del cens dels malalts en alguns hospitals i que tampoc no ens deixessin entrar a totes les habitacions.

No és que Catalunya sigui diferent, senzillament apliquen la Llei de protecció de dades i respecten l'autonomia del pacient per decidir quines visites vol rebre o no. En concret les visites de caire religiós no poden ser iniciativa de les confessions religioses si no estan autoritzades pel mateix pacient. De vegades estem aturats en un passat on la religió catòlica era hegemònica. Cal tenir present doncs que:

Les visites de caire religiós no poden ser iniciativa de les confessions religioses si no estan autoritzades pel mateix pacient.

1. L'Acord Marc que Catalunya signa l'any 1986 és una de les concrecions del **Acords** entre la Santa Seu i l'Estat espanyol signats

l'any 1979. A l'Estat espanyol aquest acord es va signar l'any 1985.

2. El govern de la Generalitat tenia traspassades les competències en matèria de Sanitat. Això fa que l'esmentat Govern havia de signar també l'Acord Marc per a ser aplicat als centres sanitaris de Catalunya.
3. Amb l'Acord Marc es comença una nova etapa de la presència de l'Església catòlica en els centres sanitaris. Políticament s'havia començat l'etapa democràtica i això suposava una renovació de les relacions, els compromisos i els pactes entre el Govern de l'Estat Espanyol i l'Església catòlica, confessió religiosa majoritària i tradicionalment amb un pes significatiu en la realitat sociològica espanyola.
4. Dos pilars fonamentals seran els eixos vertebradors del projecte:
 - La garantia de la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i les comunitats.
 - El reconeixement quant a les conviccions religioses i filosòfiques, la qual cosa comporta el dret a rebre assistència espiritual i religiosa, respectuosa i lliure de coacció, en les millors condicions possibles.

Un altre aspecte a clarificar són els convenis establerts, tant pel que fa als convenis dels hospitals amb els bisbats que cal adequar-los a la nova rea-

litat plurireligiosa, com a la disponibilitat dels bisbats de proveir de personal, regulant a la baixa la ratio llits-hores de dedicació. I també cal aclarir la compensació econòmica als preveres. L'ingrés que fa l'hospital al bisbat es massa desproporcionat amb la compensació que fa el bisbat al prevere. Si el prevere té més d'una dedicació pastoral, per estar a l'hospital rep una compensació econòmica tant petita que en molts casos no arriba a cobrir les despeses que la feina de l'hospital genera.

El personal del servei religiós és heterogeni, en procedència: preveres, religiosos, i seglars, en formació i en motivació. La majoria no han fet els estudis suficients: cursos que s'ofereixen des de les delegacions, des del SIPS, des de l'escola de Pastoral de la Salut o des dels diferents centres d'estudis del país o de fora.

La pastoral de la Salut, no només es necessària, sinó que té una dimensió missionera, és a dir ens fa sortir de les parets del temple. Ens diu el Concili Provincial Tarraconense, a l'apartat 24: «Jesús passà fent el bé i guarint com a signe del Regne. El Concili Provincial Tarraconense, doncs, convençut que l'Evangeli proclamat i viscut és font d'una nova qualitat de vida, també humanitzador i salvador, demana que l'activitat de la nostra església i de cada cristià manifestin aquesta Bona Notícia –talment com el bon samarità– donant suport i ajuda als adolorits i als malalts de tota mena, especialment els més desatesos, i sense oblidar els problemes específics de la gent gran. Si en algun moment cal que aparegui més clar l'amor de l'Església per tot home i tota dona és en el dolor,

així com també en les situacions al voltant de la mort.»

També a la introducció ens deia, citant el Vaticà II: «L'Església senyal i instrument de la unió íntima amb Déu i de la unitat de tot el llinatge humà cal que manifesti que el goig i l'esperança, el plor i l'angoixa de l'home contemporani, sobretot dels pobres i de tota mena d'afligits, són també goig, esperança, plor i angoixa dels deixebles de Crist»

Reptes que cal tenir presents:

- Personal vocacionat i format, fent equip entre preveres, diaques, religiosos i laics.
- Comunicació més fluida entre les parròquies i els centres hospitalaris.
- Millorar l'accés als malalts.
- Estratègies d'acció diferenciades: estances curtes als hospitals, integració ens els comitès de palliatius i bioètica, activitats pastorals a llarga estada i sòciosanitaris.
- Treball amb els professionals sanitaris. PROSAC

Cap a on anem:

La clau del nostre treball és la paraula acompanyament. En una recent reunió pluridisciplinar les infermeres es queixaven que havien abandonat la cura "el cuidar" del malalt emmascarant la seva feina en una tècnica. La tècnica perquè sigui efectiva ha de ser humana.

Un reconegut neuròleg afirmava també que davant les malalties incurables el que els tocava fer era acompanyar el malalt i la família.

Faig aquestes afirmacions que em donen peu a descriure el moment present des del punt de vista governamental com un intent de “tecnificar l’atenció religiosa” reduint-la a la sacramentalització o les pràctiques rituals ignorant el que és l’atenció integral al malalt i sobretot posant barreres al nostre treball quotidià en base a la pretesa secularització de la nostra societat.

La “Guia per al respecte a la pluralitat religiosa en l’àmbit hospitalari” pot contenir elements positius pel que fa a posar de relleu les necessitats religioses en l’àmbit hospitalari, és a dir entre el personal. Ara bé parteix d’uns supòsits a partir dels quals redueix la nostra acció a la sacramentalització i ignora tota la tasca d’acompanyament i fins i tot les necessitats espirituals, universals a tota persona.

Ignorant la nostra tasca d’acompanyament a tota persona diu en la presentació: “La societat catalana es caracteritza per la secularització i alhora per la pluralitat religiosa... Cal que es respectin les conviccions religioses a les persones creients i als que no professen cap mena de religió. Com si fins ara no es respectessin.

En els suggeriments i propostes en la 17 ens diu “Per respecte a totes les persones malaltes i acompanyants, cal evitar que els ministres de culte o agents responsables de proporcionar

assistència religiosa es presentin directament i indiscriminadament a les habitacions per oferir els seus serveis.

Si bé en el 18, 20, 21 i 23 diu que convé que l’hospital faciliti als malalts i famílies el servei religiós, en el 24 afirma: “Cal evitar que els ministres de culte o agents responsables de l’assistència religiosa rebin llistats indiscriminats de noms de persones ingressades, com també que hagin d’assabentar-se de manera informal de les sol·licituds.

Un mínim estudi rigorós que es fes de la realitat: enquestes, estudi de camp, etc ens demostraria que fins i tot les persones religioses, tot i tenir un tríptic que els diu que hi ha servei religiós, no el demanen. Queda a més fora d’aquesta atenció les necessitats espirituals, que si bé han de ser contemplades i treballades per tot l’equip, també la pràctica ens diu que requereixen un espai temporal del que difícilment disposen els professionals així com d’una formació específica, també escassa entre el personal.

Per què no ho demanen?

Per la pretesa secularització? perquè el malalt està més preocupat per altres necessitats més urgents? ... Caldria també estudiar-ho.

És aquí on ens toca treballar ara. Defensar la feina feta fins ara on no hem fet proselitisme. Defensar el treball de les necessitats espirituals ni que sigui amb un caire ecumènic i sobre tot fer real el trobament entre les persones que ens poguessin demanar i els agents de pastoral.

Una solució que costa d'aplicar, fóra la de posar personal laic, suficientment format i acompanyat per un prevere de referència que treballés en equip. Sovint s'estima més no donar cobertura al servei reduint hores de dedicació, que contractar persones idònies.

Tot plegat la Pastoral de la Salut als hospitals requereix una reflexió seriosa i responsable. Ens hi juguem sovint, la imatge que dona l'Església

amb el personal i les famílies i sobretot la pèrdua d'oportunitats evangelitzadores.

Enguany la Conferencia Episcopal Española organitzarà unes jornades per reflexionar sobre la Pastoral de la Salut als hospitals amb motiu de la celebració del XXV aniversari de la firma de l'acord marc. Fóra un bon moment que, com a Església a Catalunya, fésim plegats una bona pensada.

La malaltia com a procés de dol

MN. ALFONS GEA, coordinador SIPS. Responsable del servei municipal d'atenció al dol de Terrassa.

Estar malalt és sofrir no només la dolència física, és a dir, la pèrdua de la salut, sinó també altres pèrdues de les que costa ser conscient i més expressar-les. Darrera d'una apatia silenciosa, d'uns ulls que miren a l'infinit o de la protesta agressiva contra el personal sanitari, o del conflicte familiar sol haver un dolor no treballat que fa més difícil la malaltia. Quan algú ens comprèn i ajuda a entendre'ns a nosaltres mateixos comença un camí d'alleujament en el que la malaltia es viu de manera més serena.

Emmalaltir en el nostre entorn productiu i d'estètica triomfalista suposa un fracàs. La malaltia és la cara lletja de la societat. La frase repetida que se sent a molts malalts "pel que faig en aquest món...", o als familiars o persones properes "ja em diràs què fa aquesta persona vivint, en la situació que està" fa que sembli que el dret a viure ho comprem per la utilitat que pot tenir la vida.

Emmalaltir en el nostre entorn productiu i d'estètica triomfalista suposa un fracàs. La malaltia és la cara lletja de la societat.

El primer cop que es rep és el que diuen la pèrdua de l'autoestima. Ens valorem per allò que produïm i la malaltia genera improductivitat. Com conforta aquella visita al malalt on més que anar nosaltres a donar el nostre temps anem a pouar de la seva vivència i, si no pot parlar, a contemplar en primera línia el misteri de la vida. El malalt és dignificat quan el fem sentir necessari. Tots necessitem que ens necessitin.

El futur, que en estat de salut el vivim com a il·limitat, en la malaltia es converteix en una incertesa o absència. Amb el futur marxen els projectes idíl·lics que fan que el present sigui més suportable. La comunicació del diagnòstic, per si sol, ja suposa una amenaça, un barrar el pas a aquest futur feliç. Encara que ens hàgim preparat al llarg de la vida per emmalaltir i morir, sempre hi ha la por a l'incertesa.

Mentre la malaltia ens permeti tenir domini sobre el propi cos o sobre la nostra llar, conservarem l'autonomia i la independència respecte els altres que ens permetrà sentir-nos fermes, tenir la necessitat de seguretat coberta, en quan que no perdem capacitat de decisió. Quan el cos no ens obeeix o bé quan ens hem de desplaçar forçosament a un lloc que no és casa nostra, l'hospital, la residència, o casa d'uns familiars, passem a per-

dre la independència per dependre dels altres. La por a la pèrdua de la independència “que m’ho hagin de fer tot” és més gran que la mateixa por a la mort. Quan en les xerrades ho preguntem a la gent així ho manifesten.

La pèrdua de les petites coses també requereix que ens parem a observar-la perquè el vincle, l’afecte amb què ens lliguem a elles és fort i quan les perdem ni que sigui temporalment genera un dolor o sofriment. El benestar inclou coses tant senzilles com els olors del menjar que identifiquem com a nostres, la petita mascota que ens reconeix, o l’afició o entreteniment que omple les nostres hores, com ara fer ganxet o llegir, cuidar l’hort.

La fe també pot entrar en crisi quan ens és difícil lligar el dolor amb el Déu provident i pare. Perdre un Déu “curalo-todo” també es motiu de sofriment.

La fe també pot entrar en crisi quan ens és difícil lligar el dolor amb el Déu provident i pare.

Cal saber a cada moment què és el que fa mal. Encara que la malaltia sigui una i sempre la mateixa el nostre cos i la nostra persona fan un camí de pèrdues diferents. Aquell diagnòstic que cau com una destrat en l’arbre del nostre ésser, més endavant es concreta en uns símptomes invalidants i ame-

naçadors. Aquests ens poden portar a un canvi en el quotidià que se’ns fa costerut. Cada pèrdua necessita ser elaborada, treballada, ésser-ne conscient i plorar-la encara que sigui en silenci per alleugerir el sofriment i reestructurar-nos de nou sense allò que hem perdut.

Encara que les pèrdues siguin multiformes i en diferents àmbits, sempre n’hi ha una que és la que fa més mal. Aquesta pèrdua no sempre té perquè coincidir amb la més important mèdicament o socialment. És per això que acompanyar en el dolor és escoltar activament, contemplant la persona com un tot misteriós que es desplega davant nostre per descobrir el tema del dolor. Ens cal una persona que des del seu propi coneixement de les seves ferides identifiqui en l’altre el sofriment. El dolor per curar-se necessita ser comprès.

Acompanyar en el dolor és escoltar activament, contemplant la persona com un tot misteriós que es desplega davant nostre per descobrir el tema del dolor.

Cada pèrdua necessita ser treballada i elaborada per assumir la manca, el buit que ens deixa, i reestructurar-nos de manera diferent al que

érem abans. L'última de les pèrdues serà la del propi cos en la seva totalitat quan ens arriba l'hora de la mort.

El procés que es segueix en el camí de les pèrdues és un procés de dol, en el que començant per la notícia o esdeveniment que ens informa de la pèrdua acaba quan assumim el que hem perdut. En aquest camí parlem d'etapes o moments, que sense ser matemàtics quant a que no es donen clarament, sí que convé tenir-los presents per saber, per exemple, que la negació del que ens passa, la ràbia o la fugida cercant solucions màgiques formen part d'aquest camí en el que cal respectar ritmes, temps i processos.

En la primera etapa, que podem anomenar de la negació, ens costa ser conscients del que passa. Podem saber que tenim una malaltia greu i fer projectes a llarg termini o ignorar la realitat. La negació actua com analgèsic o apaivagador del dolor que tindríem si "sabéssim" el que ens passa. Quan la culpa de que jo no pugui llegir és de que hi ha poca llum i no de la meua vista que va fallant, o la culpa de la meua malaltia és dels metges que no encerten el remei estem en una negació del que hi ha. Formes encobertes de la negació és recórrer a pseudo-religions, màgies o actituds al·lucinògenes que ajuden a fugir del que està passant. Sense reforçar l'engany, cal fer costat a la persona que pateix infonent suficient confiança com perquè la negació es vagi diluint. Aquesta etapa pot durar hores, dies o tota la vida.

Si aconseguim saber de cert el que ens passa i donar-ho per vàlid, encara

ens resistim a acceptar-lo com a tal i cerquem culpables amb els qui vindicar el nostre sofriment cercant un perquè. Les preguntes freqüents són: Per què a mi? Qui té la culpa? On és Déu? Es va trencant la negació, però els episodis de ràbia i còlera poden ser més intensos que al començament. Aquesta segona etapa és la més difícil d'acompanyar perquè les queixes i el dolor sense resposta són incòmodes per l'acompanyant que haurà d'acollir i recollir els plors no com un atac personal sinó com una mostra de dolor.

La tercera etapa quan ja no cerquem ni solucions màgiques ni culpables és també difícil. És l'etapa de la desorganització i la desesperança. Sabem el que hem perdut, però no sabem què hem de fer. La ràbia i la impotència es donen davant la incapacitat de saber manipular la nova situació. L'estat depressiu, fins i tot silencis o apàtic són freqüents. Caldrà acompanyar en silenci respectant els espais personals de reflexió encara que sigui dolorosa.

No podem donar un temps concret a cada etapa perquè depèn de molts factors. Cada persona té la seva pròpia història de pèrdues. En les cultures en què la pèrdua és freqüent, on la mort i la malaltia no són estranyes, és més fàcil assumir i elaborar el dolor.

La quarta i última etapa d'aquest recorregut consisteix a recomposar el trencaclosques de la meua vida sense aquella peça que he perdut. És a dir, a pensar-me i situar-me de nou en el món. És l'etapa de la reorganització. Em penso a mi mateix com a malalt

greu, com a invàlid, o bé cap al final per al creient començo a pensar-me amb una identitat nova separada de la precarietat d'aquest món.

Cada pèrdua necessita fer aquest camí que no sempre és cap endavant. Un esdeveniment imprevist o no desitjat ens pot fer tornar a començar una altra vegada per la primera. Sovint, a més, es donen diverses pèrdues alhora o reneixen en nosaltres pèrdues amagades del passat i no tre-

ballades en el seu dia. Tot i la complexitat de l'acompanyament en la malaltia, sempre podrem fer costat atenent com hem dit abans allò que més mal ens fa. Entendre i percebre aquesta complexitat ens ajudarà a acompanyar sense caure en les solucions fàcils i receptes que tot ho solucionen. El malalt no espera de nosaltres allò que no li podem donar, però sí que siguem sensibles al que li està passant. En definitiva, que siguem companys de camí.

La pastoral de la salut als centres penitenciaris

MN. JOAN D'ARQUER, capellà del C. P. Quatre Camins.

Ben segur que el lector recordarà el bisbe de Roma, Francesc, anant la tarda de Dijous Sant passat a una presó de joves de les rodalies del Vaticà. Va ser un gest prou significatiu de l'inici del seu pontificat: “anar a la perifèria”, tal com havia dit en l'homilia de la Missa Crismal del mateix Dijous Sant.

Per això, és tan important no oblidar mai que “era a la presó i vinguéreu a veure'm” (Mt 25) per tal de tenir en compte les *persones* que hi ha als centres penitenciaris. A Catalunya n'hi ha poc més de 10.000 persones de tota condició econòmica, social, divers color de la pell i adscripció religiosa.

A Catalunya hi ha poc més de 10.000 persones a les presons de tota condició econòmica, social, divers color de la pell i adscripció religiosa.

Dels empresonats i empresonades a casa nostra, una bona part estan malalts i malaltes. En la majoria, les drogodependències, els entorns fami-

liars que provoquen –per exemple– trastorns antisocials de la personalitat, les conseqüències dels delictes comesos o de l'estada a la presó, són algunes de les causes que originen la població penitenciària malalta.

Aquesta és la que es troba en tres circumstàncies:

- 1) els qui estan als mòduls comuns;
- 2) els qui es troben a les infermeries;
- 3) els qui es troben a les unitats psiquiàtriques.

Els primers no els duen a les infermeries i a les unitats psiquiàtriques perquè el diagnòstic mèdic no fa absolutament necessari el seu trasllat a una unitat específica. Se'ls pot continuar tractant al mòdul en el qual es troben per raó del delictes o la durada de la condemna o altres condicions. Això no vol pas dir que per part dels voluntaris cristians no mereixin l'acompanyament i el seguiment oportú. De vegades, l'inici d'una vaga de fam fa adonar al capellà del centre penitenciar d'una realitat de pobresa. D'altres vegades, un intern de confiança, habitual de l'assistència a l'eucaristia avisa al mateix capellà, un voluntari o

voluntària, d'una situació premalaltisa, ja sigui d'una malaltia comuna o d'una malaltia psiquiàtrica.

Un altre món totalment diferent de l'anterior és el de les unitats d'infermeria. On realment es troben els malalts: aquells que es troben pendents d'una intervenció o ja l'han passada. Aquells que es troben al límit d'una vaga de fam o aquells que lentament es recuperen d'una agressió soferta per un altre intern. Són situacions tristes que mereixen també una presència del voluntariat catòlic.

Finalment es troben les unitats psiquiàtriques: el lloc on conviuen els presos amb deficiències mentals: al·lucinacions, obsessions, repeticions, absències... En aquestes unitats hi ha, fins i tot, cel·les monitoritzades les 24 hores per controlar al pacient. Lligat o no al llit en un debat de dignitat humana difícil de saber on es troba la línia vermella que no s'ha de traspasar.

Certament que les malalties mentals són avui una de les preocupacions més significatives de la pastoral de presons a Catalunya i a l'Estat Espanyol. No endebades enguany la Setmana de Pastoral Penitenciària (del 17 al 24 de setembre) té com a centre de reflexió "La locura de la cárcel, la locura del Evangelio". En el fulletó publicat s'insistia en més d'una ocasió que les presons no són llocs per tractar les malalties mentals, perquè l'absència de llibertat no ha estat mai la millor situació desitjada per l'ésser humà. Menys encara, quan el pres és conscient de la seva malaltia mental o no. Tampoc són adequades les presons perquè no hi ha sempre el millor

personal facultatiu per tractar els malalts. Segueix essent molt important en aquests casos—com en qualsevol pres—mirar-los als ulls amb afecte i guardant una certa distància; utilitzar paraules senzilles, mostrant interès sincer, respectant un diàleg honest d'igual a igual, donant confiança...

Les malalties mentals són avui una de les preocupacions més significatives de la pastoral de presons a Catalunya i a l'Estat Espanyol.

A Catalunya, l'Església es fa present a les unitats de malalts i psiquiàtriques. Ho fa de la mateixa manera que als mòduls on hi ha els presos no malalts: amb l'acompanyament, amb activitats. Però, sobretot, amb el sagrament de la Unció dels Malalts. Segur que mai s'arriba a tot arreu, però recentment un intern amb una llarguíssima condemna i que havia fet tot un treball de conversió personal va poder rebre amb totes les facilitats per part de la direcció de l'Hospital Penitenciari de Terrassa, l'esmentada Unció dels Malalts.

Per tant, cada centre penitenciari disposa de la seva unitat de malalts i psiquiàtrica. Però, quan la malaltia comuna o mental fa necessària una intervenció més acurada, a la presó de Brians es troba la unitat psiquiàtrica

més significativa quant a nombre de llits i qualitat del tractament. Després, també es troba l'esmentat Hospital Penitenciari de Terrassa, edifici annex a l'Hospital de Terrassa, amb les mesures de seguretat adequades i amb totes les possibilitats d'intervenció mèdica: quiròfans, metges, cures palliatives, etc. Puntualment, i amb la deguda seguretat dels cossos i forces de seguretat, els interns poden ser tractats mèdicament en qualsevol altre hospital per raó de la urgència o qualsevol altra causa. D'aquesta manera, hospitals com el Josep Trueta de Girona, el de Granollers o el Joan XXIII de Tarragona han d'estar a punt per a qualsevol intervenció.

El voluntariat de la pastoral de presons a Catalunya ha de passar per una formació específica que imparteix el SEPAP (Secretariat de Pastoral Penitenciària) amb seu a l'Arxidiòcesi de Barcelona i la Direcció General de Presons de la Generalitat de Catalunya. Després, cada voluntari es va situant a poc a poc en el lloc que més li atrau. És per aquest motiu que podem parlar d'un voluntariat cristià específic per als presos i preses malalts.

El Papa Francesc ha dit, recentment a Rio de Janeiro, que l'entrega total de Jesús ha transformat la Creu: d'instrument d'odi, derrota i mort, ha

passat a ser signe d'amor, de victòria i de vida. Cada vegada que hom entra a la presó com a sacerdot, religiós, religiosa i voluntari o voluntària, com cristians de veritat i de debò, ens apropem als últims. Cada vegada que a qualsevol comunitat cristiana i durant la celebració de l'eucaristia –la pregària per excel·lència– “anem a les perifèries” de les nostres viles, ciutats i pobles, on es troben les presons, estem anant a trobar el Jesús Crucificat que s'ha fet mirada tendra, somriure acollidor, estimació, temps i paraules a través dels voluntaris, capellans, religiosos, funcionaris i personal mèdic que malden per considerar la persona en la seva dignitat.

El Papa Francesc ha dit, recentment a Rio de Janeiro, que l'entrega total de Jesús ha transformat la Creu: d'instrument d'odi, derrota i mort, ha passat a ser signe d'amor, de victòria i de vida.

III. In Memoriam

Entrevista a la germana Teresa Losada

Presentada a les Jornades de pastoral de la Salut.

La Gna. Teresa ja no podia sortir de casa seva degut a l'avançat estat de la seva malaltia, per això se li va fer aquesta entrevista a casa seva el 30 d'agost de 2012 i es presentà en la XXIV Jornada Catalana de Pastoral de la Salut el 20 d'octubre de 2012. La Gna. Teresa ens ha deixat aquest estiu, el 25 d'agost de 2013. Transcrivim aquí íntegrament l'entrevista com a reconeixement del seu testimoni de vida.

Teresa Losada Campo va néixer a Lugo el 1943. És doctora en filologia semítica i religiosa de la Congregació de les Franciscanes Missioneres de Maria. Fundadora i presidenta de *Bayt Al-Thagafa* (casa de cultura), associació que té com a objectiu ajudar als immigrants àrabs residents a Catalunya i aconseguir la seva inserció social sense que perdin les seves arrels. L'associació va ser creada a finals dels anys 60 i es va consolidar el 1974. Teresa Losada també va ser consultora del Consell Pontifici pel Diàleg Interreligiós per les relacions amb els musulmans. L'any 2002 el Govern de la Generalitat de Catalunya va reconèixer la seva trajectòria distingint-la amb la Creu de Sant Jordi i el 2012 va obtenir el II Memorial Cassià Just. La Gna. Teresa és un referent en temes de migració magrebí pel món acadèmic, les administracions públiques de l'Estat, el món polític i el propi col·lectiu magrebí.

* * *

Teresa, com resumiries la teva vida?

La meua vida jo la resumiria com qualsevol vida, amb grans mancances, amb grans llacunes, però havent intentat sempre seguir Jesús en l'Evangeli. Però ja sabem que aquest seguiment, com a humans que som, té fallades, si bé l'important per a mi no són les fallades ni si vaig fer-ho bé o vaig fer-ho malament, sinó seguir la pròpia consciència. En aquest sentit, jo sempre vaig voler seguir Jesús tal com Ell s'havia encarnat, s'havia fet home. Per tant, jo crec que és molt important fondre's amb la humanitat. L'important d'aquest món és crear una nova humanitat, i una nova humanitat només la farem si veritablement creiem en l'Evangeli, en la vida de Jesús, és a dir, una vida entregada, una vida d'amor i una taula compartida per tots. Això és el que significa per a mi el Sermó de les Benaurances. També quan Jesús convida a compartir el pa i els peixos és perquè vol que sorgeixi una nova humanitat; perquè l'important sí que és menjar però més important és fer una "comensalitat", ja que tots som germans, tots som iguals i tots formem part de la mateixa huma-

*Es molt important
fondre's amb la
humanitat.*

nitat. I això és el que salvarà el món, la resta són molts rumbos diferents. Cal, doncs, anar per aquí: un seguiment seriós i compromès de Jesús.

I aleshores... què és per a tu l'Església?

L'Església és, per a mi, on jo he trobat aquest camí per seguir Jesús en aquest món. Però, una altra cosa en l'Església és la jerarquia, el poder, el comandament... però aquestes coses no poden ser signes de l'Evangeli; l'Església ha de ser pobra, despresa i servidora.

Mentre a l'Església hi hagi el poder, mentre a l'Església existeixi aquesta diferència de que a vegades critiquem coses, però en deixem d'altres. Per exemple, davant un món amb una crisi mundial tant apressant, ens diem: quines veus significants hem sentit de l'Església? Molt poques. Aleshores, això vol dir que manca profecia. L'Església ha de ser profètica com ho fou Jesús, però la profecia molesta, incomoda. No podem viure d'una manera en la que som condescendents amb tot. Què em demana l'Evangeli? Què em demana Jesús en aquesta situació? Doncs, només em demana defensar els pobres i no aliar-me amb els rics i els banquers que disminueixen el benestar social, aquest poc benestar social que tenim i que desapareixerà amb la crisi. Doncs, no! Hem de ser molt conseqüents, molt aguts i afinar molt en aquest sentit, perquè Jesús ve a dir-nos qui és Déu i s'ha fos en la humanitat i, en conseqüència, cada home és un rostre de Déu; i si veiéssim en cada home un rostre de Déu, la vida ens canviaria.

Quins reptes creus que té avui en dia l'Església?

Pels reptes que falten, necessitem una Església evangelitzadora, però no pot ser-ho si no és una Església profètica, una Església mística, d'ulls ben oberts. Hem de ser místics avui, però amb els ulls sempre oberts a la humanitat, ja que segons la nostra tradició religiosa, Jesús es va encarnar. Hi ha altres tradicions religioses que viuen l'espiritualitat d'altra manera, però nosaltres vivim l'espiritualitat d'acord amb la nostra forma de vida, ha de ser una espiritualitat encarnada, una espiritualitat que estigui oberta a tots els problemes: a la fam de la humanitat, a l'angoixa, al temor de les malalties, tants malalts sols, tants ancians abandonats. Aquí és on nosaltres hem de ser sensibles, és a dir, "parapetar-se" menys cap enfora i estar molt més ficans cap endins del que és l'home, perquè només creixent en humanitat, creixerem en amor i això és el que salvarà el món. És només l'amor el que ens salvarà; no ens salvaran altres coses.

Necessitem una Església evangelitzadora, però no pot ser-ho si no és una Església profètica, una Església mística, d'ulls ben oberts.

I ja que parles de malaltia, com vius tu la primera notícia de la teva malaltia?

La primera notícia me la van donar així de clar: “Vostè té un mal càncer, un càncer terminal”. Aleshores, jo vaig pensar que la vida biològica acaba per tothom, i per tant, és doncs un moment en què també per a mi s’acaba la vida biològica. Però, així com la vida és un procés (naixem, creixem i morim); la mort és una transformació, i així la visc jo. Per exemple, de l’eruga en surt una papallona, i això és una transformació que jo visc amb una gran força que m’ha donat Déu, que m’ha donat el Senyor. És una força que em transmet una gran confiança en que després d’aquesta vida em trobaré amb quelcom de molt millor, no sabem l’altre plànol com serà, però en canvi sabem que Jesús morí, ressuscità i passà a una vida millor, i aleshores nosaltres com a seguidors de Jesús, crec que també passarem a una altra vida, que és una vida en plenitud. Per tant, crec que si no hi ha mort, no hi ha transformació. Cal assumir això, i crec que cal assumir des de sempre la mort. Crec que estem en una societat que té por de la mort, és a dir, que no s’enfronta a la mort, quan la mort és el misteri que porta a una transformació. Així és com jo ho visc: una transformació que em vindrà i, sobretot, per la que no tinc por. No hi ha por quan hi ha amor.

La mort és una transformació, i així la visc jo.

És a dir que vius aquesta etapa amb una certa plenitud.

Exactament, amb una certa plenitud, limitada però una certa plenitud, la qual cosa no vol dir que en el moment en que et ve la malaltia, la primera cosa que penses és per què, després l’acceptació i al final anar-te posant en aquest camí, un camí que ens toca a tots, no únicament a mi. Però, jo crec que la nostra vida ha de ser una preparació per aquest final, perquè sinó no vivim. És a dir, naixem, vivim i morim; per tant, és molt important preparar-nos durant la vida per donar aquest pas. Que no ens toqui assolir aquest pas sense preparació, d’una forma imprevista, perquè és un pas que ens pertocarà de fer a tots, pel qual hem d’estar preparats amb serenitat ja que creiem que Déu és Pare.

Ha variat el teu apostolat en aquest nova etapa de la teva vida?

Jo crec que ara l’apostolat està en la seva plenitud. Moltes vegades penso que tinc moltes coses: em fico en moltes activitats sense pensar-ho. En canvi, ara penso que tot el que he fet és com una recreació, en el sentit que sovint ho he fet sense donar massa sentit a les coses, senzillament les coses funcionen. Ara dono més sentit a tot el que he fet; i crec que tots venim al món amb una missió. Per a mi, aquesta missió ha estat compartir la meva vida amb la immigració, també ha estat compartir la meva vida amb gent d’altres religions. I he de dir que per a mi tot això ha estat importantíssim, perquè Déu se m’ha fet molt més gran i la humanitat molt més sàvia, és a dir, que Déu és el Déu de tots, no

únicament dels cristians, és el Déu dels musulmans, dels budistes, però el que succeeix és que cadascú té la seva tradició, que porta cap a Déu. Aleshores, quan dius que Déu és el Déu de tots, això eixampla molt l'horitzó.

Déu se m'ha fet molt més gran i la humanitat molt més sàvia, és a dir, que Déu és el Déu de tots.

Jo estic vivint això de manera que Déu m'està agermanant amb tota la humanitat, entrant a la plenitud de la nostra vida amb aquest món reconciliat. Aquest món ara està tant dividit per cultures, per religions, per sectarismes, per ghettos... però, aquest món s'ampliarà reconciliant-ho tot, perquè l'eternitat serà reconciliació de tot. Ara mateix jo estic vivint l'etapa de la meua malaltia amb aquest goig, reconciliant tot el que vaig fer. Més ben dit, Déu reconcilia en mi tot el que vaig fer, perquè jo no puc fer res, per dur-ho tot a plenitud, ja que és Déu qui ho porta tot; un mateix no pot fer res.

Com ha respost la comunitat musulmana, davant la teua malaltia?

Això ha estat el millor testimoni que he rebut durant tota la meua malaltia. Va venir gent de tot el poble, de tot l'entorn, com volent retornar tot el que havia fet per ells. Va ser una cosa tan preciosa amb tanta gent venint aquí, portant aigua de la Meca com qui por-

ta aigua de Lourdes, dient "a veure si et cures"... Crec que aquí jo he rebut tant per la tradició musulmana igualment com per la meua tradició cristiana, com una font d'energia molt forta, perquè aquí tots venien a resar, els imams, la gent. Aleshores, jo em deia: he donat però estic rebent molt més!

Finalment, com entens tu la Paràbola del Bon Samarità?

Doncs, primerament, en ella Jesús no es fixa en una religió concreta, és l'home no religiós qui recull de la cuneta a l'altre i, a més, el bon samarità és l'home que no té res per oferir, l'únic que pot oferir és ell mateix, el seu ésser. El bon samarità no té una casa, no té un lloc per dur el malalt, l'ha de dur a un hostel dels afores. Però, senzillament, si aquesta hospitalitat no es fa des de dins el cor, aquesta hospitalitat no serveix de res. Per tant, l'important és ser des de dins una ànima hospitalària i acollidora. Això és el que Jesús ens diu a la paràbola. El sacerdot va passar de llarg, el levita va passar de llarg, només va ser un home sense religió que va recollir aquesta persona. Aquí se'ns diu que l'important per Jesús és l'home, la humanitat i, a més, ser acollidor, perquè és des de l'ésser que ell l'acull, atès que no té casa, no té res per oferir, però acull des de dins i això és el més important. Crec que també és molt important que en aquesta hospitalitat hi hagi reciprocitat, ja que sovint diem: "som nosaltres els únics que donem", però estem equivocats. L'hospitalitat ha de ser reciprocitat; l'altre també ens dóna molt. Jo ho he experimentat en aquesta malaltia. Aleshores, quan hi ha reciprocitat, es pot donar acollida i

hospitalitat. Jo crec que sense la reciprocitat no val. És la força interior que hi ha en cada home que ens empeny a acollir-nos, a estimar-nos i –repeteixo un cop més– a fer una nova humanitat.

I per acabar, podries dir-nos una pregarà en àrab?

El Parenostre.

Abana alathie fi asamawat,
li yatakadas ismok,
li ya'atie malakotok,

litakon mashia tok,
kama fisama'
kathaleka ala al ard.
A'atinia khubzana
kafafa yawmina,
wa igfer lana khatayana,
kama nahnu naghfer
la man akhta'a elayna,
wa la tudkhilna
fit a jareeb;
laken najjina
min ashireer.
Amin

IV. Obrador

Els moviments socials ara i abans

MN. JOAQUIM CERVERA, membre del CEP i sociòleg.

Forces articulistes analitzen els moviments socials actuals com localistes, espontanis, sense lideratges, amb organitzacions difuses, poc durables, manca de confiança amb el sistema, dificultats de trobar interlocutors, carismatisme, sorgits per alguna temàtica concreta i quasi banal (suïcidi a Tunísia, augment del preu del transport –Brasil–, voluntat de fer una plaça nova –Turquia–, el cost de la universitat –Xile–, les preferents o la lluita contra les hipoteques –Espanya–, retallades sanitàries i educatives –Espanya, Itàlia, Portugal, Gràcia, França–, o joves aturats, o pels problemes dels immigrants, xenofòbies, etc...). Ho podem veure per exemple, en l'article d'Antoni Dalmau, "Indignar-se, protestar" al Punt Avui del 27 de juny del 2013). Tot i que tots aquests moviments actuals apareixen arreu i en països molt diferents, i en formes ben distintes, l'altre dia (24 juny 2013) en la contraportada del diari Ara, apuntava que tenien un punt en comú, malgrat la gran diversitat i, que segons ell, era la denuncia, crítica envers les élites poderoses que campen segons els seus interessos i produeixen un gran malestar col·lectiu amb la consciència que el sistema legal no està a favor del poble.

Es comparen per contraposició aquests moviments amb els del segle XX (revolució russa, vagues generals dels anys vint i trenta, la revolució-

guerra civil espanyola, la revolució cubana, fins i tot el maig del 68, i les revolucions llatinoamericanes a Xile, Nicaragua, El Salvador...). Aquests moviments es qualifiquen de globals, amb lideratges clars, amb unes reivindicacions no localistes, sinó clarament polítiques de canvi del sistema, i amb una acció fortament militant, compromesa i durable.

Al meu entendre en aquests moviments passats també hi havia localisme (per exemple la primera vaga contra el franquisme fou per un augment del preu dels tramvies; el Maig del 68 també va esclatar per qüestions locals universitàries, etc.), i també sorgiment que sembla espontani, carismatisme, i altres aspectes que ara de manera potser massa unilateral s'apliquen als moviments actuals.

I en els actuals, si no ens deixem portar pels anàlisis a la moda, massa ràpids i massa simples, també hi podem trobar, a partir de qüestions concretes, com apunten a la crítica global del sistema capitalista que està força caduc encara que pugui "donar moltes cosses", i que no pot donar resposta a les grans necessitats de la població mundial: aliment i aigua per a tothom, energies sostenibles, respecte al medi ambient, l'afany d'igualtat enfront de les grans desigualtats de classes, de gènere, d'ètnies, el treball, les diferents dimensions de la gran

crisi. Els governs i els partits polítics i moltes institucions tradicionals ja no tenen capacitat per donar resposta a aquest reptes. Per això és normal que apareguin nous moviments, i que quan neixen sempre han tingut un cert grau d'espontaneïtat, de vitalitat, de poca organització, de "liquidesa", i quasi de "gaseositat". En els nous moviments també hi trobem lideratge, fonamentalment femení que és tota una altra cosa i potser això fa que no hi estem acostumats. També hi ha militància i una organització encara difosa que caldrà veure com es va consolidant i quins seran els moviments que perduraran (em sembla que sempre ha estat així: apareixen moltes intuïcions, molts lideratges, moltes forces que reivindiquen alguna qüestió i després hi ha algun moviment o organització que sura i perdura). Així ha estat després d'uns anys de moltes entitats sobiranistes que al final s'han canalitzat i aglutinat en l'Assemblea Nacional Catalana com va passar amb l'Assemblea de Catalunya. Veurem què passarà amb la Plataforma per les Hipoteques, amb el 15-M, amb el procés constituent de l' Arcadi Oliveras i la Teresa Forcades, cap on apuntarà, i vers on es cristal·litzarà. Cal més temps.

Tot això m'ha fet pensar que hi pot haver una llei sociològica que es podria exposar així: "Quan analitzem al-

gun fet social (1) i hi observem unes notes característiques comparables, per contraposició, amb altres fets semblants (2), aquests trets descoberts en els fets socials (1) també estan encoberts en els fets (2) i a la inversa les notes que descobrim en els fets (2) estan també presents en els fets (1) encara que d'entrada no ho sembli". I això és així perquè sovint en les anàlisis ens deixem portar per la cultura dominant que influencia les teories i observacions sociològiques del moment i la sociologia sempre ha de practicar la sospita i veure si el tret on ningú diu que existeix, hi pot ser present precisament de forma amagada.

Per posar un exemple "d'aquesta probable llei", que no té res a veure amb el que he exposat sobre els moviments socials, seria: En el suïcidi normalment totes les persones properes i també l'actuant es senten responsables de la mort de la persona i de no haver fet el suficient. Doncs bé, possiblement en tota mort (no suïcida) tots en som també responsables, de ni haver fet el suficient, sigui a nivell personal o sigui a nivell social (no s'han dedicat prou diners per evitar aquella malaltia que ha causat la mort...). I en el suïcidi potser no ens hauríem de sentir tant responsables ja que també hi ha una part de la nostra naturalesa limitada i imperfecta que l'ha causat.

V. Recensions

FE D'ERRADA

L'autor de la recensió del llibre *Valores éticos o fuerzas que dan sentido a la vida*, no era Mn. Josep M. Domingo, tal com va aparèixer al número anterior, sinó Mn. Manel Simó.

Carlo Maria Martini

El profeta del diàleg

Andrea Tomielli

Editorial Sal Terrae. Santander 2013

MN. MANEL SIMÓ, periodista i prevere.

El cardenal Martini va publicar gairebé un centenar de llibres, fascicles i opuscles, però sobre ell se n'han escrit ja, així mateix, i se'n continuen escrivint molts més encara.

I és que Carlo Maria Martini (1927-2012) ha passat a la història de l'Església com una de les figures senyeres del segle XX.

Arquebisbe de Milà durant quasi 25 anys, professor i gran biblista, home obert i dialogant, gens dogmàtic i sempre lliure en els seus criteris i actuacions, Martini fou especialment notícia, per exemple, quan en el conclave de 2005 les travesses el donaven com a *papable*, però ell, malalt de Parkinson, no se'n va veure amb forces.

Ara, aquest nou llibre sobre la figura de Martini té la gran avantatge d'estar escrit per un dels vaticanistes actuals més prestigiosos. Andrea Tornielli és un periodista i escriptor italià, catòlic, col·laborador habitual en el diari *La Stampa* sobre els temes del Vaticà, i autor d'un blog (*Sacri Palazzi*), molt visitat pels internautes.

Tornielli, doncs, mitjançant divuit capítols, fa un recorregut exhaustiu per la vida i l'obra de Martini, i afe-

geix, al final, una detallada cronologia del seu currículum, amb els fets més rellevants.

Martini no es pot dir que fos un *pare conciliar actiu* del Concili Vaticà II, però sí un dels grans seguidors postconciliaris, sobretot en cinc aspectes:

- com a gran estudiós i impulsor de la Paraula de Déu (de 1969 a 1978 va ser rector del Pontifici Institut Bíblic de Roma; a Milà, va crear l'Escola de la Paraula; i després de Milà, es retirà a Jerusalem, per continuar estudiant i reflexionant la Bíblia);
- com a dirigent de la seva diòcesi, fent del seu episcopat un veritable servei. (Tot el món es va fer ressò del *Sínodo diocesà* de Milà, que va durar de 1993 a 1995);
- com a home de diàleg, especialment amb els no creients. (Va ser molt important a Milà la *Càtedra dels no creients* que ell va crear, així com l'Escola de Formació per al compromís polític i social). Són prou conegudes unes paraules que es recullen en el lli-

bre: *cadascú de nosaltres porta en si mateix un creient i un no creient que dialoguen en el seu interior, que s'interroguen l'un a l'altre, que es fan preguntes inquietants. El no creient que hi ha en mi inquieta al creient que també hi és, i a la inversa. Es tracta, doncs, de fer sortir les preguntes que hi ha dins nostre...*;

- com a home progressista, convençut, com afirmava, que *l'Església porta un retard de 200 anys*, i que exhortava a convocar un nou Concili, i a no tenir por, sinó coratge;
- i com a persona, per damunt de tot, d'una profunda espiritualitat i vida interior. (*L'amor és més fort que el sentiment de cansament que de tant en tant experimento en relació amb l'Església a Europa. Només l'amor triomfa sobre el cansament. I Déu és amor.*)

D'altra part, en aquesta obra resulta particularment atractiu el capítol que porta el títol de *La darrera entrevista*.

En efecte, va ser un col·loqui d'un parell d'hores que va mantenir el Cardenal amb el seu amic jesuïta Gaorg Sporschill, i que va ser publicat pel *Corriere della Sera* al dia següent de la mort de Carlo Maria Martini.

- *L'Església a l'Europa del ben-estar i a l'Amèrica del Nord, està cansada* –va dir Martini. *La nostra cultura es troba envellida, les nostres esglésies són molt*

grans, les nostres cases religioses estan buides, l'aparell burocràtic de l'Església no deixa de créixer, els nostres ritus i les nostres vestimentes són pomposos... ¿Expressa tot això, el que som avui?

Recordant unes paraules de Rahner, que parlava de *les brases sota la cendra*, va dir: – *Però jo veig a l'Església d'avui tanta cendra damunt les brases, que molt freqüentment tinc una gran sensació d'impotència...*

Martini donava tres consells per respondre al cansament de l'Església: *una sincera conversió, l'estudi i la difusió de la Paraula de Déu, i els sacraments al servei de les persones* (en aquesta línia, mostrava, per exemple, la seva gran preocupació per la negació de l'Eucaristia a les persones divorciades i tornades a casar).

- *Com és possible que l'Església no reaccioni? Té por? Tenim por en lloc de coratge? La fe és el fonament de l'Església. Fe, confiança i coratge...*

Ens trobem, per tant, amb un llibre que ens apropa a una persona de la que va dir el cardenal Ravasi, un cop mort: *Martini és una persona que encara continua parlant...*

Farem bé d'escoltar-lo i seguir-lo. Perquè no deixa de ser curiós que l'any 2000 se li atorgués a Espanya el Premi Príncep d'Astúries en Ciències Socials, i tanmateix no sigui massa reconeguda ni imitada la seva figura per les nostres institucions i autoritats eclesiàstiques.

Llamados a la plenitud

Vocación y vocaciones

Joan Chittister

Editorial Sal Terrae. Santander 2013

MN. MANEL SIMÓ, periodista i prevere.

Ha estat sobretot l'editorial *Sal Terrae* la que, des de fa ja uns quants anys, ha anat publicant entre nosaltres l'obra extensa i notable de Joan D. Chittister, una monja benedictina d'Estat Units, de la comunitat d'Erie, a Pennsilvania, periodista i escriptora.

La germana Chittister és una de les autores d'espiritualitat més influents del nostre temps. És directora executiva de Benetvisió, un centre de recursos i investigació en espiritualitat contemporània, i copresidenta d'una organització de les Nacions Unides (*Global Peace Initiative of Women*) dedicada a la formació de dones líders en els àmbits de la fe i de la pau, especialment a l'Orient Mitjà.

El llibre que se'ns ofereix ara pren el títol de la mateixa creació de l'home i de la dona, creats, tot just, per viure en plenitud, ja que han estat creats a imatge i similitud de Déu, que és la Plenitud. És un llibre que intenta donar respostes als dos grans interrogants vitals que sorgeixen a les persones: –*què he de fer amb la meua vida?*; –*com puc saber que he aconseguit el meu propòsit?*

Trobar i discernir cadascú la seva pròpia vocació és el secret per atansar *el lloc en el món*, capaç de proporcionar una existència joiosa.

L'autora, mitjançant 22 breus capítols, va oferint respostes a preguntes que ella mateixa planteja, recollint el sentir de la gent del nostre temps. Aquestes són algunes respostes:

- *Què significa arribar a ser plenament un mateix?*
- Per què porta tant de temps descobrir qui som?
- Què significa tenir vocació?
- És realment vocació tot el que ens agradaria fer?
- És possible tenir més d'una vocació?
- És massa tard per començar de nou?
- I on està Déu en tot això?

Les respostes de la germana Chittister són intuïtives i suggerents, farcides de citacions i pensaments. És un llibre que es llegeix de manera fàcil.

Em sembla un llibre especialment indicat per a lectors i lectores joves i amb ganes de plantejar-se el futur de la seva vocació i de la seva vida.

Atención religiosa al final de la vida. Conocimientos útiles sobre creencias y convicciones

AAVV. Obra Social "la Caixa" 2013

Es pot sol·licitar gratuïtament al tel. 902223040

MN. XAVIER SOBREVIA, rector de la parròquia de Santa Maria de Castelldefels. Assessor del Programa per a l'Atenció integral a persones amb malalties avançades de l'Obra Social "la Caixa".

La diversitat religiosa és normal en la nostra societat. Però, moltes vegades es coneixen poc o gens les característiques de les religions. Per un veritable respecte i apropament a les persones és necessari un coneixement mínim suficient de la seva visió del món i de la vida. Això encara és més necessari quan la persona està malalta i especialment si pot morir.

El llibre **"Atención religiosa al final de la vida. Conocimientos útiles sobre creencias y convicciones"** està pensat per ser consultat quan hom es troba amb una persona amb unes creences o conviccions poc conegudes. El text dóna una informació bàsica i ha procurat ser clar, elemental, breu, interessant pels professionals de la salut, pensant en l'atenció en l'etapa final de la vida i amb continguts pràctics per donar suport al pacient.

Permet que, en pocs minuts de lectura, es pugui conèixer el fonament d'una religió, poder tractar millor al malalt i aportar algunes eines per do-

nar un major benestar. I té un format de llibre de butxaca que pot facilitar el seu ús, especialment pels professionals de la salut.

Es presenten les creences i conviccions sociològicament més rellevants al nostre país, i a cada una s'ha dedicat un capítol. Concretament són: Església catòlica, Esglésies cristianes evangèliques o protestants, Islam sunnita, Islam xiïta, Judaisme, Budisme, Església cristiana ortodoxa, Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, Testimonis cristians de Jehovà, Fe Bahá'í, Hinduisme, Sikhisme, Tradicions xineses: confuciana i taoista, i Ateisme.

És un llibre que explica cada religió des de cada religió, des del punt de vista de cada creença. Per aquest motiu hi han intervingut com autors onze persones, com a consultors dels capítols hi han intervingut 20 persones especialitzades i de reconegut prestigi en cada religió i, també, ho han revisat 11 persones del món sanitari i pastoral.

Cada capítol té els següents apartats: la denominació de la creença, l'origen i el fundador, les doctrines i creences, la moral, comportaments i compromisos, les pràctiques i ritus, les festes principals, els objectes útils, l'organització de la tradició religiosa i de la seva atenció als malalts, les dades per contactar, els llibres fonamentals, algunes oracions i textos espirituals per confortar i resar, i els autors i consultors del capítol.

En alguns apartats es presenten orientacions concretes sobre la malaltia, el procés del final de la vida, sobre el més enllà de la mort i el dol. I cal destacar el valor afegit de la selecció de textos espirituals de cada tradició, útils per donar sentit o transcendència al sofriment i a la malaltia.

Un capítol està dedicat a l'Ateisme. Les Nacions Unides, quan parlen de la diversitat religiosa ho fan dins del marc del principi i del dret de llibertat de pensament, de consciència i de religió. En aquest context queden incloses les creences religioses i les conviccions no religioses. La presència de la cosmovisió atea en aquesta publicació s'ha d'interpretar des d'aquesta perspectiva inclusiva i dialògica.

L'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós (AUDIR) ha col·laborat amb l'**Obra Social «la Caixa»** en la preparació d'aquest llibre, amb una coordinació compartida. Per elaborar aquesta publicació s'ha realitzat una recerca bibliogràfica conduïda per experts en ciències de la religió i s'ha redactat el primer

manuscript. Posteriorment si han incorporant nombroses aportacions.

Aquest llibre, s'ha realitzat en el marc del **Programa per a l'Atenció integral a persones amb malalties avançades de l'Obra Social «la Caixa»**, que té per objectiu contribuir a millorar la qualitat de vida de persones que experimenten una situació especialment vulnerable, sempre des del respecte màxim a la llibertat en les seves creences. Des de l'inici del Programa, l'any 2008, s'han desenvolupat diferents instruments per ajudar als professionals de la salut, sigui en aspectes emocionals, socials, espirituals, tractament del dol, potenciació del voluntariat, etc.

Les persones amb malalties avançades requereixen, generalment, de cures pal·liatives. **L'Organització Mundial de la Salut** defineix les cures pal·liatives com «l'enfocament que millora la qualitat de vida de pacients i famílies que s'enfronten als problemes associats amb malalties amenaçadores per a la vida, a través de la prevenció i alleujament del patiment mitjançant la identificació precoç i de la impecable avaluació i tractament del dolor i altres problemes físics, psicosocials i espirituals».

L'espiritualitat, així doncs, és una dimensió que cal tenir en compte per donar una veritable atenció integral, per aconseguir el benestar del pacient i perquè pugui morir en pau.

Encara que l'espiritualitat i el sentit existencial poden desenvolupar-se al marge del fet religiós, el més fre-

qüent és que el malalt tingui una vivència des de la seva religió. Si la religió, per a moltes persones, és important durant la vida, quan s'apropa el final augmenta el nombre de persones que tenen interès per la religió i és normal veure un apropament o retorn a la vivència religiosa. Això no ha de sorprendre perquè les religions i les conviccions donen resposta al sentit de la vida, de la malaltia i d'allò que hi ha després de la mort.

Aquest llibre pot fer un gran servei per valorar la importància de les creences i conviccions de qualsevol, i per despertar l'interès en facilitar o acompanyar la vivència religiosa del pacient. Així, pot contribuir a millorar la qualitat de l'atenció a les persones que es troben en el procés final de la vida i als seus familiars, de manera que el fet religiós i les conviccions siguin percebudes com una oportunitat que, respectant les creences de cada persona, val la pena aprofitar.